

BAKKHÁNSNŐK

A féktelen téboly tragédiája

MAGAZIN

22/04

2021/22-es évad
IX/8. szám

MÁJUSI

ELŐADÁS-

ÉS PROGRAM-

AJÁNLÓVAL

VIII. MITEM

Tánc, cirkusz, szolidaritás

SZÍNFALAK MÖGÖTT

Az öltöztetők láthatatlan világa

NYITÓKÉP

MŰFAJI HATÁROK NÉLKÜL

Nyolcadik alkalommal rendezi meg a Nemzeti Színház a MITEM-et, a Madách Nemzetközi Színházi Találkozót. A pandémia miatt igen sűrű egymásutánban, hiszen az előző tavaly ősszel volt (kétszeri elmaradás után), és már itt is van a fesztivál aktuális kiadása.

Ezúttal is „kihívásokkal küzdött” a szervezés – az ok: a háború. A hagyományosan gazdag keleti (orosz, ukrán, balti) programot kínáló MITEM-re nem tudtak eljönni szentpétervári, moszkvai, rigai és kijevi előadások. Illetve ez utóbbiak mégis: az ukrán főváros nemzeti színházának egyik produkcióját felvételtől nézhetjük meg, míg a kijevi alternatív DAKH színház a háború alatt már Franciaországban készített politikai töltetű koncert-színházi freakshow-jával érkezik. A Magyarországon menedéket találó kárpátaljai társulat, a beregszászi színház pedig egy kortárs francia szerző darabjával szerepel a MITEM-en, amely tavaly a legjobb előadás díját kapta az ukrán nemzeti színházi seregszemlén. (Ajánlók a 22. és 25. oldalon).

A MITEM színházi fesztiválként nem veszi szigorúan a műfaji határokat. Európa legjelentősebb prózai társulatai mellett 2014 óta volt már a műsorban kínai opera, koreai sámánszertartás, performance-, báb-, utca- és mozgásszínház, valamint cirkusz is. Az idén a Bozsik Yvette Társulat a román származású, de Franciaországban élő Matei Vişniec groteszk darabját „némította” táncná, a vietnami cirkuszművek pedig a falu és a város életéről mesélő bambuszakrobatikával varázsolják el a nézőket (amiről a 20. oldalon olvashatnak).

Azt reméljük, hogy 2023-ban, amikor a MITEM a Magyarországon rendezett Nemzetközi Színházi Olimpia keretében szerveződik majd, már nemcsak műfaji, de politikai határok nélkül is élvezhetjük a világ színházművészetének legjavát.

A város és a vidék ellentétéről mesél a vietnami cirkuszelőadás – jelenet az A O Show-ból. | fotó: Lune Production

8

Premier: Bakkhánsnők

Az én istenem Dionüszosz, aki számomra kevésbé a bor és mámor, sokkal inkább a színház eksztatikus istene. Ő a mindennapokból való kiszakadás megismerésének. Akár csak a színészek...

Theodórosz Terzopulosz

14

Premierportré: Szarvas József

„Nincs olyan, hogy kis szerep. Akár egyetlen mondatban, egyetlen megszólalásban, de egy néma szerepben is benne lehet minden, amit egy személy képvisel. Ahogy az ember színpadra lép, meg sem kell szólalnia, mégis válaszolnia kell az alapkérdésekre: Ki vagyok? Honnan jöttem? Mit akarok?”

22

VIII. MITEM: színháztalálkozó

Sérülésbőröndök, csalódástások, gyűlöletdobozok. Ezeket kapjuk gyermekként, gyarapítjuk a felnőtté válás során, és hurcoljuk, cipeljük magunkkal egy életen át. Ez a gyerek: egy kortárs francia mű, ukrán fesztiválsiker, beregszászi előadás.

45

Backstage: öltöztetők

Nemcsak azt figyelik, hogy ne legyen szakadt, foltos, gyűrött a színész ruhája, hanem azt is, hogy a művész időben találja meg, és vegye le/fel a jelmezt. Ha darab közben leesik egy gomb vagy tönkremegy a zipzár, pillanatokon belül segítenek, hogy a színész vissza tudjon menni a színpadra.

NEMZETI magazin – a Nemzeti Színház ingyenes időszaki kiadványa • 2022. április • IX. évfolyam 8. szám |

Főszerkesztő: Kornya István • **A szerkesztő munkatársa:** Görömbölyi László • **Fotó:** Eöri Szabó Zsolt • **Korrektúra:** Lukácsy György

| **Kiadó:** Nemzeti Színház Nonprofit Zrt. • **Felelős kiadó:** Vidnyánszky Attila vezérigazgató • **Médiaajánlat:** 30/508-4711 | **Nyomdai**

előkészítés: Inform-Line Stúdió Bt. | **Nyomás:** HTS-ART Nyomda | **Megjelenik** 7000 példányban | **Lapzárta:** 2022. április 22.

Címlapon:
Berettyán Sándor és Tóth Augusztina
A kertész kutyája című előadásban
| fotó: Eöri Szabó Zsolt

JEGYVÁSÁRLÁS

Jegypénztár a Nemzeti Színházban

1095 Budapest, Bajor Gizi park 1.

telefon: +36 1 476-6868

e-mail:

jegy@nemzetisinhaz.hu

szervezes@nemzetisinhaz.hu

Nyitvatartás:

H-P: 10-18 óra | Szo-V: 14-18 óra,
illetve az előadások kezdetéig.

Ha nincs előadás, vasárnap zárva.

www.nemzetisinhaz.hu/jegyinformacio

PREMIER: BAKKHÁNSNŐK

- 7** A kultusz istene • Euripidész és a Bakkhánsnők
- 8** Visszatérni a tragédiához! • Theodórosz Terzopulosz
- 10** A test és lélek energiái • Szavvasz Sztroumposz
- 12** Uralkodni az ösztöneinken? • Bordás Roland, Herczegh Péter

PREMIERPORTRÉ

- 14** Szabadság és szabályok • Szarvas József

VIII. MITEM

- 20** Szavak nélkül is • Bohóc kerestetik, A O Show
- 21** Egy életen át tartó utazás története • Ez a gyerek
- 25** Szolidaritási nap Ukrajnáért

26 PREMIER GALÉRIA: A KERTÉSZ KUTYÁJA

NÉZŐPONTOK

- 28** Osztoivits Ágnes: A szerelem arcai
- 28** Keresztes Balázs: Barokk bohózat

MŰVÉSZETI DÍJAK

- 30** Útkeresés és hazatérés • Rátóti Zoltán
- 32** Tehetség és alázat • Szűcs Nelli
- 34** „De képzeled, hát szertelen” • Berettyán Nándor

ELŐADÁS-AJÁNLÓ

- 36** Agón | Üvegfigurák | A Mester és Margarita | Közellenség | Az ajtó

RANDIÓRA

- 42** Poós Zoltán: Hétre ma várom a Nemzetinél

BACKSTAGE

- 45** Harminchat másodperc • Öltöztetők a színpalak mögött

SZÍNHÁZNOVELLA

- 50** Medveczky Balázs: Folytatás

52 PROGRAMAJÁNLÓ

- 54** JEGYEK, KEDVEZMÉNYEK

SZELECZKY-GYŰRŰ

- 55** Rácz Józsefé a kitüntetetés

56 HAVI MŰSOR – MÁJUS

FOLYÓIRAT

- 58** Szenárium – MITEM English, 2022

EMBERI ERŐFORRÁSOK
MINISZTERIUMA

Az Isten ostroma, a Körhint, az Éden földön,
a Tóth Ilonka, A föltámadás szomorúsága,
az Egri csillagok című előadások támogatója
a Nemzeti Kulturális Alap.

nka
Nemzeti
Kulturális Alap

PREMIER • BAKKHÁNSNŐK

Euripidész: **Bakchánshnők**

Devecseri Gábor fordítása nyomán a szövegkönyvet írta Kozma András

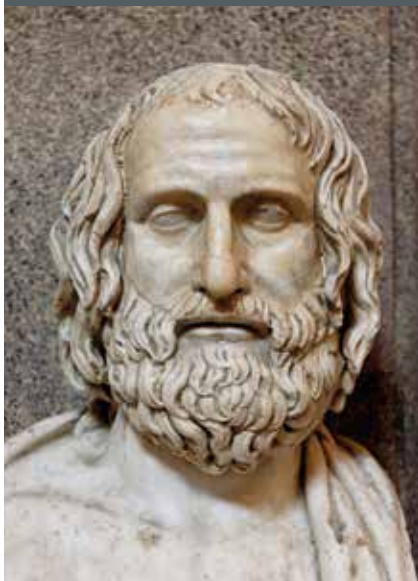
Dionüszosz – BORDÁS ROLAND | Pentheus – HERCZEGH PÉTER | Agaué – SZŰCS NELLI | Kadmosz, Thébai királya – SCHNELL ÁDÁM | Teiresziasz – SZARVAS JÓZSEF | Első Hírnök (pásztor) – MÉSZÁROS MARTIN | Második hírnök (testőr) – VARGA JÓZSEF

Kórus, asszonyok a palotából, siratóasszonyok: Battai Lili Lujza, Bognár Bence János, Duma Kata, Ionescu Raul Gabriel, Jakab Tamás, Juhász Péter, Kerék Benjámin Dominik, Kiss Anna Gizella, Krauter Dávid Róbert, Mikita Dorka Júlia, Polyák Anita, Puskás Balázs Ákos, Séra Dániel, Sipos Ilka, Soós Anett, Wettstein Márk, Winkler Tamás Ábel (a Szent István Egyetem kaposvári Rippel-Rónai Művészeti karának színészhallgatói)

Díszlet- és jelmeztervező: Theodórosz Terzopulosz // Zeneszerző: Panaüiotisz Velianitisz // A rendező munkatársa: Szavvasz Sztroumposz // Dramaturg: Kozma András // Tolmács: Papasztergiu Panajula // Ügyelő: Lencsés István, Géczy István // Sűgő: Sütő Anikó // Rendezőasszisztens: Vida Gábor

Rendező: THEODÓROSZ TERZOPULOSZ

mikor? hol? | PREMIER: május 14. | **további előadások:** május 15., 28. – 19 óra • Nagyszínpad

EURIPIDÉSZ

(Szalamisz szigete, Kr. e. 480 – Arethusza?, Kr. e. 406)

Görög tragédiaköltő, aki Aiszkhülosszal és Szophoklészszel együtt a legjelentősebb műfajteremtő antik szerző. Euripidész is mintegy 90 drámát írt – ezekből tizenhét maradt fenn (Szophoklészről és Aiszkhülosztól kilenc-kilenc).

Bizonytalan a származása: jómódú család sarja vagy egy zöldegeskófa gyermeke. Anyja öklívónak szánta, de mivel gyenge alkutú, Prótagorasz szofista iskolájába került, előbb szolgának, majd tanítványnak.

Huszonöt éves korára már túl van a házassági viharokon. Drámáit sokáig nem mutatják be, Kr. e. 455-ben kerül először színre. Euripidész ötször nyert első díjat az athéni drámai versenyeken.

Kr. e. 429-ben, Periklész halála után menekülni kényszerült Athénból. Már a macedón udvarban írta utolsó nagy tragédiáit: Iphigenia Auliszban és a Bakkhánsnők. Májig játszott és sokszor feldolgozott művei: Médeia, Trójai nők, Elektra, Oresztész.

Valószínűleg athéni gyűlöldi terjesztették Periklész halála után, hogy egy vadászat előkészületei közben kutyák tépték szét. Mások szerint feldühödött nők végeztek vele – ugyanis nőgyűlölő hírében állt.

„Mire várunk, az sose jó el,
míg a sosemvártnak utat nyit a sors.

A kultusz istene

Euripidész és a Bakkhánsnők

Dionüszosz, a bor és a mámor istene visszatér Thébába, hogy bosszút álljon Pentheusz királyon, aki nem hajlandó elismerni az ő isteni természetét. Az isten örjögő bakkhánsnökké változtatja a város előkelő asszonyait (Dionüszosz másik neve Bakkhosz, női követőit nevezik bakkhánsnőknek). A nők végül Kithairón hegyére vonulnak, köztük van Agaué is, a király anyja, aki tébolyultságában saját fiát, Pentheuszt szaggatja szét.

„Az Euripidész-darab az istenekbe vetett hit megrendülésének, az égi igazságszolgáltatás lehetetlenségének s a véres indulatok elszabadulásának tragédiája. Euripidész Dionüszoszának istenségénél lényegesebb vonása a bosszúvágya, s e bosszúvágy tökéletes kielégítésének eszköze isten volta. Ami földöntúli benne, csak még ijesztőbbé teszi” – írja Euripidész összes drámái című kötet jegyzeteiben Karsai György klasszika-filológus.

Euripidész egyik utolsó műve a *Bakkhánsnők*, amelyet már csak halála után mutattak be az athéni dráma-versenyen saját fia előadásában, és ezzel el is nyerte az első díjat. A későbbi korokban számos vitatott értelmezés, feldolgozás készült belőle, ám egyértelműen a klasszikus görög kor egyik legismertebb alkotása: a görög tragédia forrását jelentő Dionüszosz-kultusz egyetlen színpadi emléke. Johann Wolfgang Goethe szerint Euripidész legjobb műve, ám a magyar színpadokon ritkán játszott darab.

A klasszikus triászból – Aiszkhülosz és Szophoklész mellett – Euripidész a legsikertelenebb. Kr. e. 455-ben mesterei, Prótagorasz és Szókratész jártak közben Athén urának, Periklésznek a nejeinél (akinek döntő szava volt művészeti kérdésekben), hogy válogassák be tanítványukat a dráma-versenyre. A bemutatásra kiválasztott három szerző közül a harmadik lett, ami bukásnak számított. Csaknem negyvenéves volt, amikor első győzelmét aratta a versenyen, és mindössze ötször volt első (Szophoklész tizennyolcszor). Korabeli bírálói szerint túlzottan hatásvadász, szereplői nem elég fennkölték és magasztosak, az idősebb kortárs, Szophoklész állítólag ezt mondta: „Én úgy ábrázolom az embereket, amilyeneknek lenniük kellene, Euripidész úgy, amilyenek a valóságban.” Aiszkhülosz és Szophoklész drámáiban pozitív hősök, példaképszerű alakok sorsát látjuk, ami egybecsengett az Athén rendíthetetlen hatalmában és nagyságában hívó közönség elvárásaival. Euripidész legjobb műveiben a látszólagos, átmeneti harmónia mélyén ellentétek feszülnek. Az esztelen, féktelen szenvedély kitörésének bemutatására kevésbé volt fogékony a dráma-verseny közönsége. Szerb Antal szellemes megállapítása szerint „Aiszkhülosz és Szophoklész csodálatosabbak, Euripidész olvasása közben fut át a hátunkon a hideg.”

Az előadást a Nemzeti Színházban színre állító világhírű görög rendező, Theodórosz Terzopulosz életművének és színházi módszerének kulcsdarabja a *Bakkhánsnők* – beavatás az antik tragédiák világába.

Visszatérni a tragédiához!

Theodórosz Terzopulosz rendező

Csak a rítus begyakorlásával
férközhetünk közelebb az antik
tragédiához – mondja Theodórosz
Terzopulosz, a *Bakkhánsnők* című
Euripidész-tragédia görög rendezője.
De vajon mennyire hangolja át eredeti
elképzeléseit a szomszédunkban kitört
háború?

**Athénban hozta létre saját műhelyét, az Attisz Színházat.
Nem szokványos társulatalapítás volt...**

– Igazi beavatás. 1985 nyarán megkerestem száz görög színészt, akiknek rendeztem workshopot és meghallgatásokat, aztán három napig hegyet másztunk a Kitharion-hegységben, ez a Dionüszosz-kultusz és a *Bakkhánsnők* egyik helyszíne is. Az első nap után hetvenen maradtak, a második napot követően tizenhatan. A harmadik napon egy meredek szakadékhöz értünk, nekirugaszkodtam és átugrottam. Néhányan követtek, belőlük alakult meg az Attisz társulata. Nem forgott senki élete veszélyben, de világossá akartam tenni, hogy ugyanazt az elköteleződést várom el tőlük is, mint magamtól.

Első előadásuk is a *Bakkhánsnők* című Euripidész-tragédia volt, aminek során kidolgozta a „Dionüszosz visszatérése” elnevezésű színházi módszerét. Mi ennek a lényege?

– Miként játszhatók az antik tragédiák? Ez a kérdés már pályám elején is foglalkoztatott, mert azt tapasztaltam sok színházban, hogy éppen a görög tragédia lényegét mellőzik az előadások, vagyis a rítust. Én pedig ennek a gyökerét akartam felkutatni. Ezért kezdtünk el megválni minden felesleges, az évszázadok során ráakódott teátrális hatástól, és kidolgoztunk egy módszert, ami az elakadt energia és a hang felszaba-

dítására épül, és a test és szó egységének újraalkotását célozza. A rekeszizomlégzés tudatosítása, a test tengelyeinek aktiválása a tapasztalatok szerint nagy kihívást jelent a színésznek, viszont ezek begyakorlásával – ha egészséges a színész – visszatérhetünk a tragédia forrásához.

Mindez tartalmilag is párhuzamban van a *Bakkhánsnők*kel, hiszen ebben a tragédiában Dionüszosz valóban visszatér Thébába. Egyszer úgy fogalmazott, hogy az ön istene Dionüszosz. Hogyan érti ezt?

– Amikor a színház világa rabul ejtett, valóban rájöttem, hogy az én istenem Dionüszosz, aki számomra kevésbé a bor és mámor, sokkal inkább a színház eksztatikus istene. Ő a mindennapokból való kiszakadás megszemélyesítője. Akár csak a színészek, akik egy kiemelt, nem hétköznapi élethelyzetben vannak igazán otthon.

Megtanuljuk az iskolában: a Dionüszosz-ünnepekből alakult ki az ókori színház Athénban. De mi az összefüggés a mitológiai lény és a színészet között?

– Dionüszosz Zeusz és a thébai királylány, Szemelé nászából született. Zeusz felesége, Héra féltékenysége miatt bosszút akart állni, ezért azt kérte a titánoktól, hogy szaggassák dara-

bokra a gyermeket, főzzék meg egy üstben. Csak a szíve maradt meg, és ebből teremtette őt újra Zeusz. A szétszakított-ságból az egész visszaállítása, az újjászületés motívuma az, ami számomra a színészi munka metaforája. Ugyanakkor az örület és a ráció határán egyensúlyozó Dionüszosz egyszerre jeleníti meg a belső és a külső ingereket, ahogyan a színész is egyszerre tudatos és ösztönös.

Tavaly ősszel a Madách Nemzetközi Színház Találkozón, a MI-TEM-en szerepelt az *Aiasz és Alarme* című rendezése az Attisz Színház előadásában. Láthattuk, milyen az, amikor az ön által kikísérletezett módszeren felnőtt színészek döbbenetes erejű szellemi és fizikai koncentrációjával valósul meg ez a különleges, egyedi színpadi nyelv. Hogyan tud rendezőként alkalmazkodni egy magyar repertoárszínház adottságaihoz?

– Nem ismeretlenül érkeztem meg a mostani budapesti próbafolyamatra, hiszen ősszel már tartottam egy workshopot a *Bakkhánsnők*ben részt vevő színészeknek, és az előadásban a kart formáló kaposvári egyetem növendékeinek. Ez afféle ismerkedés, bevezető volt, beavatás az általam kiejtett színházi megszólalási formába. Ez a nyelv valóban eltér más teátrumokban begyakorolt módszerektől, de a Nemzeti Színház színészei remekül alkalmazkodnak. A szokásos közsínházi hathetes

próbafolyamatnál hosszabb időt kaptam a munkára, és eleinte csak beszélgettünk, aztán jöttek a tréningek, amelyeket egyik tapasztalt színészemmel, Szavvasz Sztroumposszal és Vida Gáborral közösen tartottunk, és ezek egyre inkább megnyitották őket. Erre aligha lenne képes mindenki, de a Nemzetiben remek művészek vannak. Szűcs Nelli például igazi tragika, aki nagy alázattal és belső megéléssel formálja meg a Dionüszosz által gerjesztett őrjöngésében a saját fiát szétszaggató Agaué egyáltalán nem könnyű szerepét. De a többiekéről is elmondhatom ugyanezt. Közös erőfeszítéseink eredményeként megteremtődött az alkotáshoz szükséges légkör. Tisztában vagyok vele, hogy egy repertoárszínházban dolgozó színész számára nagy kihívást jelent a módszerem begyakorlása, de harminc éve rendezem meg a *Bakkhánsnőket*, és azt tapasztalom, hogy a fárasztó tréningeket és a különleges próbafolyamatot hosszú távon igazolja az élet. Rendezéseimet sokáig tartják repertoáron a színházak, a színészek pedig időről időre kezdeményezik, hogy térjek vissza egy-egy tréningre.

Mennyire hangolta át a próbafolyamatot az Ukrajnában időközben kitört háború?

– Azt hiszem, alapvetően változtatta meg mindannyiunk értelmezését. Politikai színházat csinálók, ami nem az aktua-

litások keresését jelenti, hanem azt, hogy a jelenből olvassuk Euripidész antik szövegét. Vagyis az előadásunk természetesen a háborúról is szól, de nem kimondottan az orosz-ukrán konfliktusról, hanem általában a háborúról: legyen az a Közel-Keleten, a Balkánon vagy bárhol a jövőben. Hatodik alkalommal rendezem meg a *Bakkhánsnőket*, és a háború réme sajnos mindig aktuálisá teszi.

Dionüszosz őrzőgő bakkhánsnőkké változtatja a város előkelő asszonyait...

– ... amellet, hogy az előadásunk a bakkháns életmódról szól, ami a „dózsölés”, „örjögés” mámorri állapotát jelenti. Ez manapság a viszály, a háború körülményei között jelenik meg elsősorban, így a *Bakkhánsnők* története a háborúra, azon belül is a menekültekre irányítja a figyelmünket, mert az előadásunkban Dionüszosz háborúból menekültként tér vissza Thébába. A konkrét politikai helyzet mellett a menekültlétnek van egy metaforikus megközelítési lehetősége is: maga a színház, jobban mondva a színészi állapot abban hasonlít a menekültekéhez, hogy a színház a jelenlétben születik meg, és elrebbennő valósága csak ebben a jelenben van otthon. Sokat beszélgetünk erről a színészekkel. Remélem, a nézők a menekülteknek kijáró nyitottsággal fogadják majd az előadásunkat.

Theodórosz Terzopulosz, Bordás Roland, Szűcs Nelli

A TEST ÉS LÉLEK ENERGIÁI

Theodórosz Terzopulosz évtizedekkel ezelőtt dolgozta ki különleges módszerét, amit számos színházi akadémián tanítanak a világban. Ezt alkalmazza a Nemzeti Színházban, a Bakkhánsnők próbafolyamatának részeként is.

A több hetes tréning és a módszer alapvetéseiről a rendező munkatársa, az Attis színház művésze, a foglalkozásokat vezető Szavvasz Sztroumposz beszél.

– Terzopulosz már az első társulatával megrendezte *Bakkhánsnőket*. Ez a munkája szülte meg a nevével fémjelzett módszert is, amely a Dionüszosz visszatérése nevet kapta. Euripidész tragédiájának alapállapota a „bakkhánság” maga: az ekstatisz állapot. Ez nem csak ehhez a konkrét műhöz köthető, és ez Terzopulosz színházának is az alapja. Azt vallja, hogy a tragédiában nem léteznek karakterek, ahogy a ma ismert drámai színházban. A szereplők kapcsolatát

vizsgálva mélyebbre kell ásnunk. De ehhez a drámai színház módszerei nem elegendők. Pusztán az érzelmekre hagyatkozva a színész nem tud teljes mértékben összekapcsolódni az anyaggal.

– A mitológiában a bor istenének mondják Dionüszoszt, de ő ennél sokkal több. Az ő tiszteletére rendezett szertartásokból alakult ki Athénban a tragédia, az európai színház, mi pedig, akik Terzopuloszsal dolgozunk, a sokszoros átalakulás isteneként tekintünk rá. A *Bakkhánsnőkben* is láthatjuk férfi, nő, isten, állat és ember alakjában. Folyamatos átalakulása a legmélyebb ösztönök felszabadításával, mozgósításával lehetséges. Ezek ott vannak minden egyes emberben, de mélyen elfojtva. Terzopulosz módszere segít megismerni, felszínre hozni, irányítani ezeket az energiákat. A módszer lényegét tekintve sajátos felfogás a testről.

– A legfontosabb tényező az energia. Sokszor beszélnek a színházban energiáról, de ezt gyakran csak az izomerőre értik. Pedig sokkal többről van szó, értelmi és érzelmi energiáról is. Terzopulosz

THEODÓROSZ TERZOPULOSZ (1945)

1972 és 1976 között a Berliner Ensemble társulatánál dolgozik, ahol megismerkedik a legjelentősebb német drámaíró-rendezővel, Heiner Müllerrel, aki az egyike azoknak a világhírű művészeknek, akikkel 1994-ben létrehozza a Nemzetközi Színházi Olimpiát, a világsszínház egyik legnagyobb fesztiválját. Az első olimpia házigazdájaként a görögországi Delphiben fogadja a külföldi társulatokat, hogy újra felfedezzék az antik tragédiákat.

1985-ben megalapítja az Attis színházat Athénban. Társulatának első előadása 1986-ban a Bacchánsnők. E produkció létrehozása során alakul ki az a sajátos munkamódszer, mely már tartalmazza művészi hitvallásának

Bordás Roland, Schnell Ádám, Theodórosz Terzopulosz

legfontosabb elemeit. Módszerét, tréningjeit megannyi neves műhelyben bemutatta és alkalmazta már.

A világ nagy színházaiban dolgozott, többek között a szentpétervári Alekszandrinsz-kijben, a moszkvai Tagankában, a milánói

Teatro Piccolóban, Nyugat-Berlin egykor legendás alternatív művészeti központjában, a Künstlerhaus Bethanienben vagy a düsseldorfi Schauspielhausban. Dionüszosz című előadásával 1991-ben szerepelt a bogótai nemzetközi fesztiválon, amellyel elnyerte a legjobb rendező díját.

módszere mindezt egyszerre segít mozgósítani. A tréning során napi feladat a rekeszizmokkal való munka, érzékeink finomítása. A Test – mondja Terzopulosz –, így, nagy kezdőbetűvel, sokkal többet jelent, mint fizikai testet: érzékeket, érzéseket, fantáziát, ösztönöket. De mindez a helyes rekeszi lélegzésből indul ki.

– Attól kezdve, hogy belépünk az energia világába, a testünk felélénkül, élettel lesz tele, megerősödik. De egyszersmind lágyabbá is válik – eltűnnek a gátak, az értelmi és izomellenállások. Megérkezünk egy – mondhatjuk így – pszichoszomatikus energiamezőbe. Ezt a kifejezést is sokszor félreértelmezik. Miközben ez nagyon konkrét dolog. Arról van szó, hogy az ember egész léte, a teste, a lelke, minden összekapcsolódik. Terzopulosz módszere tehát egy ilyen összetett, pszichoszomatikus munkafolyamatot jelent, ami független a próbától és az előadástól, ezzel külön kell dolgozni. Persze a tréningeken megteremtett alapokat felhasználjuk aztán az előadásban.

UNGVÁRI JUDIT

Uralkodni az ösztöneinken?

Bordás Roland – Dionüszosz,
Herczegh Péter – Pentheusz

Alaposan megbolygatja egy repertoárszínház megszokott rendjét, ha olyan eredeti színházi koncepcióval rendelkező alkotó érkezik a társulathoz, mint amilyen Theodórosz Terzopulosz. A rendkívüli előadás rendkívüli próbafolyamattal jár. Az egyszerre inspiráló és nehéz előkészületekről kérdeztük a Bakkhánsnők című tragédia viszályban álló feleit: a Dionüszoszt alakító Bordás Rolandot és a Pentheusz királyt megformáló Herczegh Pétert.

A próbaterem ajtajában egy paraván áll, hogy még a véletlenül benyitó színházi dolgozók se leshessék meg, hogyan próbálnak a színészek a görög mesterrel. Mi történik a paraván mögött?

BORDÁS ROLAND: Theodórosz Terzopulosz közvetlen, békés személyiség, és minden idegszálával azon van, hogy nyugodt munkakörülményeket biztosítson számunkra. Ha csak egy hátitáska is rossz helyen van szerinte a próbateremben, azonnal elviszi onnan. Ő tényleg tiszteletben tartja a színházi létezés alapszabályát: a színész jelképesen is felakasztja az utcai ruháját a fogasra, ha dolgozni kezd. Kizárjuk a külvilágot, hogy teljesen a próbára tudjunk összpontosítani. Terzopulosz valóban arra törekszik, hogy szakrális teret hozzon létre. A színházi rítus csak ilyen módon gyakorolható be.

HERCZEGH PÉTER: Van még egy rendkívüli tulajdonsága. Lassan, kimérten jár-keel és instruál, de ha szemléltet nekünk valamit – például a tréning során a különleges gyakorlatok közül ő maga mutat meg egy mozgássort –, akkor a het-

venhét éves mester egy pillanat alatt megfiatalodik, és frissen, gyorsan felveszi a legnehezebb testhelyzeteket is.

A szakásostól eltérő munkafolyamat mennyire teszi próbára a színészeket?

HERCZEGH PÉTER: Beugróként kerültem ebbe a produkcióba, de talán az nem titok, hogy a harmadik próba után annyira nem értettem, mit is csinálunk, és ebben nem éreztem magam szabadnak, hogy fel is merült a színészcsere gondolata. A kezdeti nehézségek után kialakult közöttünk egy bizalmi kapcsolat, és ebben – bár még mindig óvatosan – lépésről lépésre közelebb kerülök Terzopulosz módszerének megértéséhez.

A Terzopulosz-módszer által megkövetelt fizikai jelenlét különösen megterhelő. Két egészséges fiatalember hogyan boldogul ezzel a kihívással?

HERCZEGH PÉTER: A tegnapi próba után három órát aludtam az öltözőben...

Bordás Roland

Herczegh Péter

BORDÁS ROLAND: Egészen másfajta izomzatra van szükség ahhoz a mozgáskultúrához, amit az Attis színház társulata több mint harminc év alatt kidolgozott, mint amire nekünk, repertoárszínházban dolgozó színészeknek általában szükségünk van. Az Attiszból érkezett színész, Szavvasz Sztroumposz és a Vida Gábor koreográfus vezetésével tartott tréningeken egészen más izomcsoportokat dolgoztunk (*erről bővebben a 10–11. oldalon olvashatnak*). Ennek az alig több mint egyórás előadásnak a fizikai-szellemi terhelése nagyobb igénybevételt jelent, mint akár egy három és fél órás opusznak, amire hozzá vagyunk szokva.

HERCZEGH PÉTER: A Kaposvári Egyetemen Uray Péter koreográfus-rendező osztályában végeztem, és bár volt mozgássházai óráink, ez most teljesen más. Ezzel együtt Terzopulosz művészete leginkább a mozgássházhoz hasonlítható.

BORDÁS ROLAND: A mester másfajta jelenlétet kíván meg tőlünk, mert ő nem realista alakítást vár el, hanem maszkokat szeretne látni: a tragédia maszkjait. Nem elbeszélünk egy történetet, hiszen szerinte színpadon a tragédia nem elmondható, hanem megjelentethető.

Beszéljünk ezekről a maszkokról!

BORDÁS ROLAND: A szerepek megközelítésénél ugyanolyan elemző munkát végeztünk, mint más előadások esetében, csak mindennek eredménye más formában ölt testet.

HERCZEGH PÉTER: A mi színpadi konfliktusunk viszonylag egyszerűen leírható: az általam megformált Pentheus király az uralkodó, a hadúr, vagy egyenesen diktátor archetípusa, aki merev, csupán fejből dolgozik. Agresszívan, kizárólag a hatalmi gondolkodás határozza meg a viselkedését. Ez a kérelhetetlen rend mindentől meg akar szabadulni, ami nem hajlandó az általa kialakított keretek között létezni.

BORDÁS ROLAND: Én ezzel szemben Dionüszoszként a zsigeribb, ösztöni létmódot képviselem, aki ugyanakkor felette áll az észszerűségnek, az értelemnek. A mámor, a téboly elsöpör minden rendet.

Hogyan jelenik meg mindez a fizikai játékban?

HERCZEGH PÉTER: Nem is szavakba önteni nehéz ezt, hanem megformálni. Az értelem uralta karakter fejből, merev törzssel mozog...

BORDÁS ROLAND: ...míg Dionüszosz csípőből indítja a mozdulatait.

HERCZEGH PÉTER: Pentheus ráadásul mindig a fegyverével a kezében jelenik meg, ezekkel harcol a mindenféle különbözőség ellen.

BORDÁS ROLAND: Színészként alapvetően szeretek az intuícioimra hagyatkozni, de a *Bakkhánsnők*ben más típusú ösztönről van szó. A *Mester és Margarita* című előadásban is transzcendens figurát alakítok, hiszen Woland nem reális karakter, hanem valamiféle sátáni alak. Talán ehhez tudnám hasonlítani Dionüszosz megformálását, hiszen ő sem evilági személy, ami különleges jelenlétet kíván tőlem a színpadon. Ráadásul ez az ösztönvilág az előadásunkban felette áll az értelem – vagyis Pentheus – hatókörén.

A Bakkhánsnők egy bosszútörténet, amelyben az ösztön a logikán torolja meg, hogy nem hajlandó elismerni az isteni természetét. Mindkét fél mértéktelen harcba kezd. Időközben azonban kitört a szomszédunkban egy valóságos háború. Mennyiben hangolta át az orosz-ukrán konfliktus a próbafolyamatot?

HERCZEGH PÉTER: Amikor kitört a háború, én még a Vidnyánszky Attila rendezte *Agón* című előadást próbáltam. A hír sok mindent átértelmezett bennünk akkor. Amikor a csernobili atomerőmű betonszarkofágja mellett kezdték löni egymást a hadban álló felek, az valóban átkeretezte, szinte valóságos közelbe hozta Józsa Péter Pál apokaliptikus sorait. Bár a *Bakkhánsnők* is egy harcról szól, kevésbé érzem a párhuzamot, mert egyelőre sokkal jobban leköt az előadás megszólalásmódja.

BORDÁS ROLAND: Terzopulosz célja az, hogy a nézőt a mi előadásunk a háborúra emlékeztesse, nem konkrétan az Ukrajnában zajló fegyveres konfliktusra, hanem mindenféle háborúra. Dionüszosz egy háborúból érkezik meg a Pentheus által uralt Thébába. Azt már a nézőre bízunk, hogy ezt azonosítja-e egy konkrét háborúval.

LUKÁCSY GYÖRGY

| a premier-összeállítás fotóit készítette: Eöri Szabó Zsolt

Söptei Andreával a Sára asszonyban

Szabadság és szabályok

Szarvas József a kis szerepek nagyságáról, tehetségről és tanításról, Cingárról, a szertartásszínházról és a Tündérkert varázsáról

Pustol a hó, avagy könnyű neked, Szarvas Józsi című könyvéből és az ebből készült önálló estjéből is kiderül, hogy egyik osztálytársa jegyezte meg a főiskolán: Szarvas József nehéz gyermekora miatt könnyen átérzi és megjeleníti a tragikus élethelyzeteket. Azóta megfordult a világ: sikeres színész, ismert kultúraszervező, boldog családapa, nagypapa. De a sikerek mögött is lehetnek, vannak is komoly nehézségek, mondja a művész, akivel az Euripidész-dráma, a Bakkhánsnők bemutatója előtt beszélgettünk.

„Nincs olyan, hogy kis szerep. Akár egyetlen mondatban, egyetlen megszólalásban, de egy néma szerepben is benne lehet minden, amit egy személy képvisel. Ahogy az ember színpadra lép, meg sem kell szólalnia, mégis válaszolnia kell az alapkérdésekre: Ki vagyok? Honnan jöttem? Mit akarok?

A sikerei sorát kezdjük az idei ünneppel, a Nemzeti Színház fennállásának jubileumával. Húsz éve eljátszhatta a nyitó előadásban Ádám szerepét. Igaz, ezért bőven kapott kritikákat is...

– Csak kritikát kaptam amiatt, hogy Szikora János rendező felkérésére igent mondtam, és elvállaltam *Az ember tragédiája*-előadásban Ádám szerepét. Molnár Gál Péter volt az egyetlen kritikus, aki megvédett, egyébként mindenki másnak csak negatív megjegyzése volt.

Nem bánta meg, hogy elvállalta ezt a szerepet?

– Egyáltalán nem bántam meg, akkor sem, azóta sem, hogy igent mondtam a felkérésre, és részese lehettem a Nemzeti Színház megnyitásának. Pontosan tudtam, hogy emiatt a szakmai barátaim közül sokan elfordulnak majd tőlem. Hatalmas ösztűz zúdult erre színházra, az épületre, a nyitóelőadásra, a közreműködőkre, és ebbe a körbe beletartoztam én is, de nem voltam igazán érdekes, nem rólam szólt, nem miattam történt ez a támadás. Arra mindenképpen jó volt, hogy elgondolkodjak a művészek, a művészet, a művészeti intézmények feladatáról. A Nemzeti Színháznak nemzeti alapon kell a kultúrát képviselnie. Számomra nyilvánvaló volt, hogy a művészek kultúrahordozónak, kultúraközvetítőnek kell lennie. Ha jól meggondolom, a Nemzeti Színházat ért atrocitásoknak is komoly szerepe volt abban, hogy az őrségi Viszákon, ahol házat vettem, megszülessen a Kaszás Attila Pajta Színház és Galéria, röviden a KAPSZ.

Nagyot ugrottunk!

– Az akkori kudarcélmény után sikerült magamra találnom. Részben személyfüggő is, hogy ki hogyan áll fel a vereségből, hogyan dolgozza fel a keserűséget. Most már tudom, hogy nekem megvan az a képességem, hogy ilyenkor újabb célt tűzök magam elé, de ez a döntés nem haragból, nem gyűlöletből, hanem értékalapon történik. Soha nem valami ellen, hanem valamiért fogalmazom meg a céljaimat. Számomra az volt a kérdés, hogyan tudok én hiteles kultúraközvetítő lenni. A gondviselésnek köszönhetően találkoztam Kovács Gyulával, a pórszombati erdősszel, a gyümölcstermesztés tudós művelőjével, vagyis pomológussal, aki évtizedek óta gyűjti az egész Kárpát-medence még meglévő ősi gyümölcsfajtaikat. Az ő munkája, valamint a vizsági KAPSZ segítette mozgalommal Kárpát-medence őshonos gyümölcskultúrájának mentését. Neki köszönhetően újabb élményekkel, ismeretekkel gyarapodtam, újabb célokat fogalmaztam meg. Az ő munkája és a Tündérkert mozgalom hatására jutottam el a vizsági Pajta-színház felépítésének gondolatáig.

Udvaros Dorottyával a Meggyeskertben

Maradva még a Nemzeti Színházban, hogy érzi, a mostani születésnap már igazi ünnep?

– A szakmai közgondolat ma sem kíméli a Nemzeti Színházat. Nem adja meg azt az elismerést, amelyet a közönség természetesen elvár tőle. Engem elkeserít ez a helyzet. Hívhatjuk akár szakmai megosztottságnak, vagy politikai megosztottságnak, mindegy. Ez még akkor is létezik, ha nem beszélünk róla. Erről én sem akarok nyilatkozatokon keresztül bárkinek, bármit is üzengetni.

Akárhogy is történt, a Nemzeti Színház megnyitása színház-történeti esemény volt. Az is biztos, hogy bekerül a krónikákba: Szarvas József játszotta a nyitóelőadáson Ádám szerepét. De mégsem ezzel vált igazán ismertté. Nagyon sokan még mindig az *Üvegtigris* Cingáraként azonosítják. Nem zavarja ez a skatulya?

– Egyáltalán nem zavar, ha valaki Cingárként emlékszik rám. Ettől én még pontosan tudom, ki vagyok, hol a helyem a világban. Azzal is tisztában vagyok, hogy a filmeket többen látják, mint a színházi előadásokat, ezért egy-egy filmszerepre nyilván többen emlékeznek. Nem hiszem, hogy belekényszerültem volna bármilyen skatulyába. Nagyon különböző karaktereket formáltam meg itt a Nemzeti Színházban és filmekben

is. Annak pedig különösen örülök, hogy részese lehettem egy olyan kiváló alkotó közösségnek, amelynek köszönhetően megszületett, és kultikus film lett az *Üvegtigris*. De most már nemcsak Cingárként, és nem is csak a színházi munkám miatt ismernek az emberek, hanem a Tündérművek és a Pajtaszínház miatt is sokan megállítanak...

Sikerült ismét Viszákra kanyarodnunk!

– Igen, mert azt mindenképpen szeretném még elmondani, hogy különös öröm számomra látni, hogyan jutott Kovács Gyula erdész vállalása a KAPSZ közreműködésével Kárpát-medence Tündérműveit át 2022. március 26-án a Nemzeti Színházba, ahol nagyszabású Tündérművek Gálaestben volt részünk. Ez egy jótékonyági esemény volt, a bevételt a Kárpátaljai Megyei Magyar Drámai Színház bajba jutott családjaiknak megsegítésére és a II. Rákóczi Ferenc Kárpátaljai Magyar Főiskola javára ajánlottuk. A gálaműsor előtt kiállítás nyílt Kesselyák Rita alfajokat bemutató festményeiből. Ekkor tartottuk Ambrus Lajos *Nagyalmáskönyvének* bemutatóját is. Körülbelül 200 könyvet mindjárt megvettek a vendégek. Csofalusos volt találkozni, együtt ünnepelni azokkal, akik részt vesznek ebben a kultúrahordozó munkában. Olyan nagyszerű művészek léptek fel a gálán, mint Miklósa Erika operaénekes,

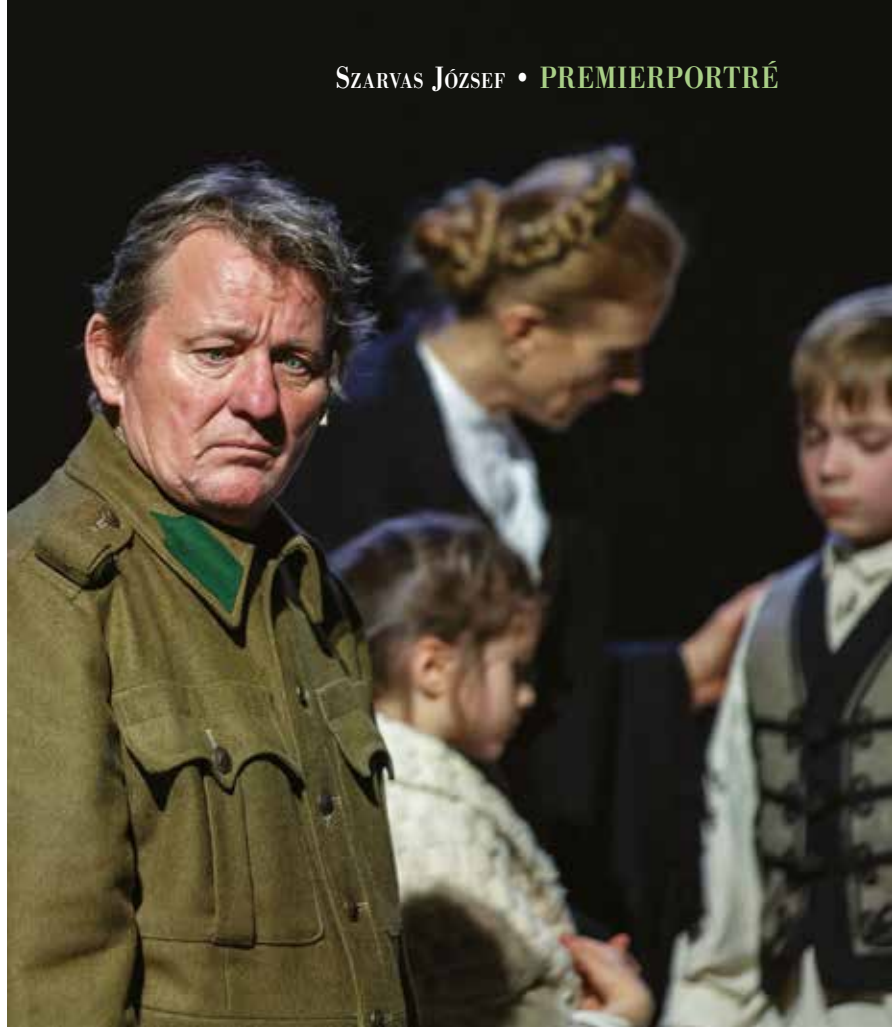

SZARVAS JÓZSEF

Kossuth- és Jászai-díjas, érdemes és kiváló művész, a Magyar Művészeti Akadémia tagja. Debrecenben született (1958), a közeli Ebeshez tartozó Kónya-tanyán gyerekeskedett. A cívisvárosban hentesként dolgozott. Volt segéd-

színész a debreceni Csokonai Színházban (1977–83), majd amatőr színész lett. 1987-ben Horvai István és Kapás Dezső osztályában végzett a Színház- és Filmművészeti Főiskolán. A Vígszínház (1987–97) és a kaposvári Csiky Gergely Színház (1997–2001) után egy évig szabadúszó volt. 2002 óta a Nemzeti Színház társulatának tagja.

A Nemzeti Színház 2021/2022-es évadjában a *Bakkhánsnők* mellett a *Mester és Margarita*, a *Tizenhárom almafa*, a *Médeia*, a *Sára asszony*, a *Csongor és Tünde* és a *kassai polgárok* előadásain, valamint a *Pustol a hó* című önálló estjén látható.

Tóth Augustával a *Tizenhárom almafa*-ban

Fülei Balázs zongoraművész, a Cantemus énekegyüttes, itt volt Szokolay Dongó Balázs népzeneész, fellépett Pál István Szalonna és zenekara, Berecz István és néptáncegyüttese, a Nemzeti Színházból Barta Ágnes, Berecz András... Nagyon sokan részt vettek ebben a közös munkában. A színházigazgató, Vidnyánszky Attila is megerősített abban, hogy a jövőben is rendezhetünk ilyen tündérkert gálát a Nemzeti Színházban. Mindig lesz okunk az ünneplésre, hiszen nagyon komoly munkát végez mindenki, aki részt vesz a közösségek megerősítését is szolgáló értékmentésben.

Visszatérve a szakmai sikereihez: egyetemi oktató lett. Ösztályt indított a Színház- és Filmművészeti Egyetemen. Ezért is kapott bőven hideget és meleget!

– Ezekkel a megjegyzésekkel nem tudok mit kezdeni. Tudom, hogy vannak, voltak olyanok, akik szerint nem vagyok alkalmas erre a feladatra. Ez az ő véleményük. Viszont akitől a felkérést kaptam, úgy látják, képes vagyok erre. Amikor én is átgondoltam, hogy vállalam-e, tudtam, hogy lesznek kritikus hangok, mégis igent mondtam, mert számítnak rám, bíznak bennem, és én is kedvet érzek ehhez a munkához. Örömet okoz számomra, hogy részt vehetek a fiatal tehetségek szakmai felkészítésében.

Apropó: tehetség! Honnan ismerhető fel a tehetség?

– A tehetségnek olyan kisugárzása van, olyan energiákat szabadít fel, hogy azt nem lehet nem észrevenni. Természetesen a színművészetre jelentkező fiatalokban ott van a közlés-vágy, a „szeretném magam megmutatni” szándéka, de több kell ennél. Persze ha a tehetség nem párosul szorgalommal, igényességgel, akkor ez elhal, megszűnik. Nekem most az a dolgom, hogy ne engedjem elhalni a tehetségeket.

Március 25-én mutatták be a tévében *Az énekesnő* című filmet. Ezt is a sikerei közé sorolhatnánk, de attól tartok, ilyen negatív szerepe még nem volt, mint ebben a filmben ez az ávós főtiszt...

– Nincs ilyen, hogy negatív szerep. Létezik egy ember, egy mindannyiunk közül. Neki is vannak személyi adatai, családtagjai, szociális helyzete és így tovább. Aztán van egy kor, amelyben él, amelyben talpon kell maradnia. Oka van annak, hogy mit gondol a világ dolgairól, hogyan viselkedik bizonyos helyzetekben. Neki is megvan a maga igazsága. Nekem erről az ávósról színészként nem lehet véleményem, magánemberként természetesen gondolhatok bármit, de a munkám során nem véleményezhetem a kijelentéseit, cselekedeteit, mert akkor oda a hitelesség.

Az énekesnő története az 1950-es évek elején játszódik. Ezt a kort még nem élhette meg. ÁVH-s tisztet sem ismerhetett...

– Az apám volt egy ideig rendőr. Azért jelentkezett a rendőrkiskolára, mert ávós akart lenni. Úgy tudta, azoknak jó „pízt” adnak, és ráadásul lakást is kapnak. Aztán kiderült, hogy volt a családjában egy Horthy-husár, így csak rendőrnek mehetett. Az 56-os forradalom kitörésekor vele is védették a Rádiót. Neki sem lehetett könnyű megérteni, átlátni az akkori helyzetet. Az apám puskával a kezében szökött meg Pestről. Közben nem értesült arról, hogy elbukott a forradalom. Már bevonultak az orosz tankok, amikor ő megérkezett Hortobágy-Kónyára. Betörte a pártház ajtaját, és azt kiabálta az ott talált embereknek: „Piszkos, mocskos kommunisták, kifelé!” Hogy ezért nem végezték ki, és nem lett ügy ebből a történetből, leginkább édesanyám apjának köszönhetette. A nagyapámat nagyon tisztelték az ottani emberek. Apámnak csak annyit mondtak, hogy bújjon el a családjával Kónyán. Gyerekként én nem láttam gonosznak az apámat, még akkor sem, amikor megvert, de nyilván benne volt a személyiségében, amit a rendőrkiskolában tanultak. Abból a korból maradt fenn a szigorú parancs: „Ne csak őrizd, gyűlöld is!” Borzasztó!

Beszéljünk az új bemutatójáról, a *Bakkhánsnő*kről és a görög drámákról! Következhet egy újabb sikertörténet. A könyvéből tudom, hogy a főiskolai vizsgán Hegedűs Géza azt mondta, hogy jelesre csak a görögök tudják a mitológiájukat, ő pedig jóra, így azon a vizsgán József is csak négyest kaphatott...

– De csillagos négyest kaptam! Hogy ez siker volt vagy kudarc, azt nehéz lenne eldönteni. Nekem akkor nagyon kellett volna az ötös. Szerettem volna, ha a jobb tanulmányi eredménynek megfelelően több ösztöndíjat kapok, és akkor hétvégenként gyorsvonattal utazhattam volna haza, Debrecenbe. Akkor én már családós ember voltam...

A főiskolán mennyire volt téma az ókori görög színház?

– Nem foglalkoztunk igazán ezekkel a görög drámákkal. Pedig fontos lett volna. Ezek a nagy klasszikusok nagyon koncentrált, nagyon pontos színészi játékot igényelnek. Az első görög drámám egy főszerep volt, az *Oidipusz* a Vigszínházban 1994-ben. Magam is meglepődtem, ahogy megnyílt számomra ez a történet, ennek az embernek a tragédiája. Ha színészként sikerül megtalálni, zsigerből megérezni az irányt, amely felé ez a szerep mutat, és ha erős elhatározással ebbe bele is tudunk állni, akkor ezt az igazságtartalmat a néző is megérzi.

– Több interjúban is elmesélte, ahogy az *Oidipusz*-előadás után a rendező, Ács János megölelte, és a saját arcán érezte,

Lucifer és Ádám, Alföldi Róbert és Szarvas József a Nemzeti Színház 2002-es nyitóelőadásán

ahogy folynak a rendező könnyei. A könyvéből miért maradt ki ez a történet?

– A könyv, a *Pusztol a hó*, és az ebből készült előadás is inkább csak arról szól, hogy én ki vagyok, honnan jöttem, mit akarok. Színházi előadásokról nem nagyon írtam ebben a könyvben. Nehéz is lenne szavakkal elmondani, mi történik a színpadon.

A következő bemutaton, a *Bakkhánsnők* című drámában Teiresziásként, tehát viszonylag kis szerepben láthatjuk...

– Talán ha tíz mondatom van...

Tehát most még annál is kisebb lett a vak jós szerepe, mint ahogy azt Euripidész megírta?!

– Nincs olyan, hogy kis szerep. Akár egyetlen mondatban, egyetlen megszólalásban, de egy néma szerepben is benne lehet minden, amit egy személy képvisel. Ahogy az ember színpadra lép, meg sem kell szólalnia, mégis válaszolnia kell az alapkérdésekre: Ki vagyok? Honnan jöttem? Mit akarok? Egyébként ebben az előadásban Teiresziász nem vak. Legalábbis eddig nem szólt a rendező, Theodórosz Terzopulosz, hogy vakként kellene megjelennem a színen.

Szentivánéji álom

Pedig most akartam megkérdezni, hogy lehet látóként vakanak látszani, vagy mi kellett ahhoz, hogy Cingárról el tudta hitetni velem: ő bizony egy tehetségtelen figura?!

– Kár lenne ezért a kérdésért! A válasz egyszerű: tehetség kell ahhoz is, hogy eljátsszuk a tehetségtelent. Teiresziász esetében pedig nincs jelentősége a vakságnak, sokkal fontosabb, hogy tisztán, pontosan látja a jövőt, a hatalmi viszonyok alakulását.

Ahhoz mit szólt volna, ha az eredetiségre hivatkozva ebben az ókori görög drámában most is férfiak játszanák a női szerepeket? Lett volna akár bakkhánszó is?

– Ezen még nem gondolkodtam, de játszottam már női szerepet. Még a főiskolán történt, hogy a Shakespeare-dráma, az *Ahogy tetszik* Rosalindája voltam. Az eredeti történet szerint ez a lány fiúruhában gyógyítgatja Orlandót, nekem meg azt kellett játszanom – egy duplacsavarral –, hogy fiúként lány vagyok, és a fiú szerepét játszom.

A kassai Thália Színházban 2018-ban mutatták be a *Leenane szépe* című előadást. Abban egy kellemetlen öregasszonyt játszott. Mivel tudta rávenni a rendező, Bérczes László arra a szerepre?

– Régóta ismerjük egymást Bérczes Lacival, sokat dolgozunk együtt. Közös munkánk volt a már sokat emlegetett

könyv, a *Pustol a hó*, és ő rendezte az ebből készült előadást is. Fogalmam sincs, miért mondta, hogy a *Leenane szépe*-ben nekem kell eljátszanom az idős nő, Meg szerepét. Megkérdeztem tőle, tényleg jól meggondolta-e. Ő igent mondott, én pedig elhittem neki. Szerencsére beültetett egy kerekesszékre, így legalább nem kellett nőként mozognom a színpadon, de az erős sminket nem úsztam meg.

Mindig, minden szerepet elfogad?

– Nehezen mondok nemet, de ha valamit nagyon rossznak érzek, akkor azt nem vállalom. Egyszer vendégként kellett volna egy kortárs szerző drámájában eljátszanom egy szerepet, azt nem vállaltam, mert olyan gyengének, olyan hamisnak éreztem az egészet.

Itt a Nemzeti Színházban most hét darabban játszik, az Euripidész-dráma lesz a nyolcadik. Ezek között nem volt egyik sem kérdéses?

– Itt a színházban minden bizalmi kérdés. Ahová leszerződik az ember, ott társulati tagként vállalja az együttműködést. Természetesen megbízom Vidnyánszky Attila értékítéletében, szakmai tudásában, pontosan ismer, az ő felelőssége, hogy az általa vezetett Nemzeti Színházban milyen feladatokkal bíz meg engem.

Gondolom, a *Bakkhánszó* rendezőjét, Terzopuloszt korábban nem ismerte.

– Igen, most dolgozunk először együtt Theodórosz Terzopuloszsal, tolmács segítségével kommunikálunk. Persze jó lenne vele a próbák után is beszélgetni szakmai kérdésekről, újabb színházi törekvésekről. Rendkívül felkészült szakember. Mindent tud erről a drámáról is. Olyan energiával, olyan átéléssel beszél róla, hogy nem lehet kérdés számunkra, követnünk kell őt a kijelölt úton. Tulajdonképpen egy szertartásszínház részesei lehetünk. Nagyon erősek a formák, mindennek pontos ritmusa, lüktetése van, de a kötöttségek ellenére se csorbul a szabadságunk. Fantasztikus rendező: figyel bennünket, meglátja, meghallja, hogyan tud a színész leginkább önmagát lenni. Mi nagyon hiszünk a rendezőnek. Bevonz, behúz bennünket ebbe a világba. Ennek delejes hatásnak köszönhetően tudjuk megfejtani, megérteni a tragédia lényegét. Lehetőséget teremt arra, hogy magunktól jöjjünk rá, mi is történik ebben az élethelyzetben, és nekünk mi a szerepünk itt. Remélem, hogy a közönséget is sikerül bevonzanunk ebbe a különös világba, és az élmények hatására elindul az igazságkeresés felé.

FILIP GABRIELLA

| fotók: Eöri Szabó Zsolt

május 5–8. – 19 óra

Fővárosi Nagycirkusz

A O SHOW

Rendező: **TUAN LE**

Lune Production |

Vietnam

Szavak nélkül is

Néma dráma bohócokkal és történetmesélő akrobatika

Tánc- és cirkuszelőadás is látható a 2022-es MITEM programjában, ahogy műfaji határokat átlépő produkciónkat – kínai opera, koreai sámánszertartás, performance-, báb-, utca- és mozgásszínház, valamint cirkusz – az elmúlt években is kínált a találkozó. A Bozsik Yvette Társulat egy drámaíró művét „némitotta” táncá, a vietnami cirkuszművészek pedig a falu és a város életéről mesélő bambuszakrobatikával varázsolják el a nézőket.

BOHÓCOK (TÁNC)SZÍNHÁZA

Két kiöregedett, régóta mellőzött bohóc állásinterjúra érkezik. Filippo a harsány, Niccolo a szelíd bohóc. A sivár irodai előtér az érvényesülés igyekezetében előbb csataterré, majd képzeletbeli poronddá, végül egy bűntény helyszínévé válik... Két bohóc szembeül a múlandósággal, a világ örökös változásával, és el kell fogadniuk, hogy ami egykor izgalmas volt, mára unalmassá vált – ők már nem kellene. Erről szól a Fran-

ciaországban élő jeles román drámaíró, Matei Vișniec groteszk darabja, amelyet a tánc nyelvére fordított le Bozsik Yvette, aki nemcsak rendező és koreográfusa, hanem Vati Tamással a főszereplője is az előadásnak. Kettejüket harminc éves alkotói pálya köti össze – vallomás ez a mű, de nem búcsúdal. Bozsik Yvette úgy fogalmazott, hogy olyanok ők ketten, mint egy öreg házaspár: ő a lelkes forradalmár, míg Vati Tamás szeret a realitás talaján maradni.

A Kossuth-díjas művésznő azt is hozzátette, hogy a darabbeli két figurához hasonlóan ők ketten már szavak nélkül is értik egymást. Vati Tamás elgondolásai alapján a színpad szinte teljesen üres, mindössze néhány kelléket használnak. Ez is alátámasztja Bozsik gondolatait, miszerint minél kevesebb dolgot birtokolunk, annál szabadabbak lehetünk. Különös jelentőséggel bír egy kopott bőrönd, amely az egy életen át gyűjtött tapasztalatokat, tudást és annak átadását szimbolizálja.

Matei Vişniec – Bozsik Yvette

Bohóc kerestetik

szereplők: BOZSIK YVETTE és VATI TAMÁS,
valamint KALMÁR ATTILA, ZAMBRZYCKI
ÁDÁM, BUJDOSÓ ANNA, DARABONT ÁRON,
GOMBAI SZABOLCS, HASZNOS DÓRA,
HORTOBÁGYI BRIGITTA, SAMANTHA KETTLE,
KRIZSÁN DÁNIEL

Zene: Philippe Heritier // Fény: Pető József // Tér:
Vati Tamás // Jelmez: Berzsenyi Krisztina //

Kreatív producer: Iványi Marcell

Rendező-koreográfus: BOZSIK YVETTE

mikor? hol?

május 3. – 19 óra • Gobbi Hilda Színpad

Bozsik Yvette Társulat, Budapest

A O Show

Kreatív alkotók: Tuan Le, Nguyen Nhat Ly,
Nguyen Lan Maurice, Nguyen Tan Loc

Zenei vezető: Nguyen Nhat Ly // Művészeti
vezető: Nguyen Lan Maurice // Koreográfus:
Nguyen Tan Loc

Rendező: TUAN LE

Lune Production, Vietnam

mikor? hol?

május 5-8. – 19 óra • Fővárosi Nagycirkusz

Lune Production, Vietnam

május 3. – 19 óra • Gobbi Hilda Színpad

Matei Vişniec – Bozsik Yvette

BOHÓC KERESTETIK

Rendező: BOZSIK YVETTE

Bozsik Yvette Társulat | Budapest

– Saját „bőröndünkben” hordozzuk a friss levegőt és a szabadságot, ahogy az előadásban a bohócoknak is abban van mindenük, amire szükségük lehet – fogalmaz Bozsik Yvette. A darab tükröt tart a világnak, és felhívja a figyelmet arra, hogy mindazt, ami a legfontosabb az életben, saját magunkban hordozzuk. A múlton való kesergés és a jövő miatti szorongás nem vezet sehová. Ehelyett arra kell figyelni, hogy megéljük a jelent, és így a változás elfogadásával szabadabbak lehetünk. Bozsik Yvette úgy véli, hogy a *Bohóc kerestetik* egyfajta reakció a manapság egyre disztópikusabbá és nyomasztóbbá váló világunkra. A színre lépő bohócok kíméletlenül elénk tárják az igazságot, szembeállítják egónkat hibáinkkal, ám – ahogy Shakespeare drámaiban is – mindezt humorral fűszerezve teszik. Az előadás remek lehetőség arra, hogy a Bozsik Yvette Társulat mára ikonikussá vált stílusjegyeivel egy prózai darab szavak nélküli táncszínházi formát öltönn.

CIRKUSZ-SZÍNHÁZ BAMBUSZOKKAL

Két évvel ezelőtt a Franciaországban élő Szlava Polonyin *Snow Showja* varázsolta el a gyerekeket és a felnőtteket a Fővárosi Nagycirkusz porondján. Hol a boldogság? – erről szolt a szo-

morúbohócok katartikus derűünnepebe torkolló előadása. A MITEM idei cirkuszzínházi produkciója a távoli Vietnamból érkezik, és a vidéki és a városi élet közötti különbségeket mutatja be. Az *A O Show* címet adó két betű a „lang” és a „pho”, vagyis a várost és a falut jelentő szavak magánhangzóiból áll. Az előadók szavak nélkül mutatják be az autentikus vidéki élet szépségeit és kulturális sokszínűségét, amelyet kontrasztba állítanak a rohamosan növekvő urbanizációval. Az élőzenés produkciót a bambusz és rattan kellékek teszik még látványosabbá, keverednek az akrobatikus, benne cirkuszi és a színházi elemek, elmosódnak a kortárs előadó-művészet amúgy sem éles határai. A show-ban nemcsak a különböző művészi elemek keverednek, de lélegzetelállító akrobatikus trükkök sorozatából lépcsőzetesen építkezve, az egyre dinamikusabb hangulatban a néző előtt szépen kirajzolódnak a vietnami kultúrára jellemző hagyományok is. Az akrobaták a tradicionális cirkuszi elemeken keresztül a falusi és a városi hétköznapi életképeit mutatják be, megismertetik a nézőt népi hiedelmekkel, de a félelmet és a vidámságot is remekül formálják lélegzetelállító mozdulatsorral. A számunkra egzotikus kultúráról hiteles képet adó show látványos, lenyűgöző világba kalauzolja a nézőt.

Egy életen át tartó utazás története

Ez a gyerek – egy ukrán fesztiváldíjas kortárs francia darab Kárpátaljáról

– Mi az, amit el szoktunk rontani? Az emberi nyomorúságoktól, a régmúlt sebeitől hogyan lehet megszabadulni? Vagy örök sorsunk, hogy ne csak hordozzuk, hanem tovább is adjuk ezeket a rossz családi beidegződéseket, mintákat? – foglalja össze az *Ez a gyerek* című előadás alapkérdéseit Sin Edina, a Kárpátaljai Megyei Magyar Drámai Színház (ismertebb nevén a beregszászi Ilyés Gyula Magyar Nemzeti Színház) igazgatója. A válaszok megtalálása a színészek és a nézők közös feladata.

DOKUDRÁMA ÉRZELMEKKEL

– Sok olyan pontja van Pommerat eredeti művének, amellyel mi is tudtunk azonosulni – állítja Orosz Ibolya, az előadás egyik főszereplője és díszlettervezője. – Érdekes szituáció, amikor a színpadon is azokat a dolgokat próbáljuk színészként megérteni, amelyek a magánéletben is foglalkoztatnak minket a családban, a gyereknevelésben. Éppen ezért ez a próbafolyamat önismereti tréning, terápia is volt számunkra. Segített a saját problémáinkat, ha nem is feloldani, de legalább megérteni.

Az *Ez a gyerek* a karantén ideje alatt született, amikor még előadásokat nem játszhatott a társulat, ezért a szokásosnál is több idő jutott a történet kibontására. A munka így nehezebb is lett, meséli Orosz Ibolya, mert az alkotók egyre mélyebbre ástak, kitárultak egymás előtt magánemberként is, hogy minél hitelesebben mutathassák meg mindazt, ami a színen megjelenő egyes sorsok mögött van.

– Pommerat társadalmi szatírája dokudrámaként jelent meg, én viszont a tényleges események dramatizált újrajátszását egy színházi nyelvre lefordított, metaforikus formában szerettem volna megjeleníteni – mondja Melnyicsuk Oleh, aki hosszú évek óta a beregszászi társulat tagja, rendezője. – A különálló történetek szürke felszíne alatt mély indulatok, szenvedélyek és félelmek rejtőznek. Akár tisztítóüznek is nevezhetném ezt az állapotot, amelyben önmagunk teljes valóságával szembesülünk egy-egy olyan kritikus pillanatban, amikor a döntés a mi kezünkben volt, és akár más irányt is vehettek volna az események. Természetesen a múlton már nem lehet változtatni, így a magára hagyott, tehetetlen ember végül vagy elengedi az események fájó emlékeit, vagy kellenetlen csomagokként a végsőkig vonszolja magával.

Sérülésbőröndök, csalódástáskák, gyűlöletdobozok. Ezeket kapjuk gyermekként, gyarapítjuk a felnőtté válás során, és hurcoljuk, cipeljük magunkkal egy életen át. De azt a lehetőséget is megkapjuk, hogy letegyük a terheket, és elengedjük a régi sérelmeket, traumákat. A kortárs francia szerző, Joël Pommerat epizódokból építkező darabját a beregszászi színház vitte színre. Az ukrán nemzeti színházi fesztiválon aratott siker után látható az előadás a MITEM-en.

A díszlet megtervezésénél is fontos szempont volt, hogy az ne csak funkcionális legyen, hanem jelentést is hordozzon magában, ezért Orosz Ibo-lya szimbolikus térként is értelmezhető vasútállomást gondolt el a történet helyszínéül.

– Mindannyian szeretnénk jól szeretni, csak a görcsös igyekezet miatt gyakran kisiklanak ezek az „utak”. Ebből is jött a díszlet ötlete, hogy egy vasúti pályaudvaron lássuk a szereplőinket, ott, ahol sorsok és életek találkozhatnak. Egy vasútállomás lehet kiindulópont vagy végcél, de az is előfordulhat, hogy csak egy köztes megálló.

UKRAJNÁBAN A LEGJOBB

Az *Ez a gyerek* beregszászi premierje magyar nyelvű ősbemutató volt, a műfordítást Rideg Zsófia készítette. A produkció tavaly nyáron szerepelt a Magyar Színházak 33. kisvárdai fesztiváljának versenyprogramjában, decemberben pedig elnyerte a legjobb nagyszínpadi előadásnak járó díjat a GRA (Great Real Art) Ukrán Országos Színházi Versenyfesztiválon.

– Az Ukrán Színművészek Nemzeti Szövetsége 2018-ban hívta életre a fesztivált azzal a céllal, hogy egyfajta seregszemleként összegyűjtsék az adott évben színre vitt előadásokat és a legjobbakat díjazzák. Hat színházi kategóriában lehetett nevezni, a többfordulós válogatás során alakul ki a kijevi döntő mezőnye. Legutóbb 89 hivatásos színjátszó csoport premierjei közül 12 produkció jutott el a végső megmérettetésre, amelynek tavaly decemberben a kijevi operettszínház adott otthont – mondja Sin Edina. – A verseny zsűrije ukrán, lengyel, lett, portugál és francia színkriti-

kusokból és színházi alkotókból állt, akik a magyar nyelvű előadást angol és ukrán feliratozással tekintették meg a fesztiválon, amely ma már az ukrán színházi élet egyik legnívósabb versenyének számít.

A beregszászi színház másodszor jutott be a GRA döntőjébe, 2018-ban a legjobb 12 előadás között végzett az *RH+*, azaz a *Remete és Hatujjú* című álomjáték, amelyet szintén Melnyicsuk Oleh rendezett. A próbafolyamatok alatt magyarul, ukránul vagy éppen oroszul kommunikáltak a művészek, ami számukra természetes, megszokott dolog, hiszen Kárpátalján többnyelvű közegben élnek és alkotnak. A rendező úgy véli, a nyelvi különbségek nem okoztak gondot a közös munka során, hiszen régóta dolgozik a beregszászi társulattal, így már félszavakból is megértik egymást.

– A színház nyelve valóban univerzális. Addig nincs gátja a kommunikációnak, amíg minden alkotó hozzáteszi az előadáshoz belső világának egy-egy részét – fogalmaz a rendező.

ZÁMBÓ BRIGITTA

| fotók: Illoszky Béla

Joël Pommerat

EZ A GYEREK

Rendező: Melnyicsuk Oleh

Kárpátaljai Megyei Magyar Drámai Színház |

Beregszász, Ukrajna

mikor? hol?

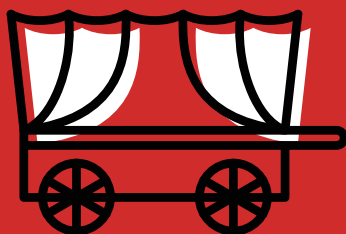
május 2. – 19 óra – Kaszás Attila Terem

magyar nyelven angol felirattal

14 éven felülieknek ajánljuk

Déryné

program

Színház mindenkinek!

deryneprogram.hu

Szolidaritási nap Ukrajnáért

Filmvetítés, koncert-színház, adománygyűjtés

Az orosz-ukrán háború miatt módosult az idei MITEM programja. A kijevi Ivan Franko Ukrán Nemzeti Dráma Színház csak az egyik előadásuk felvételével vesz részt a találkozón, és új eseményként került a programba a Kijevből Franciaországba költözött DAKH Színház háborúellenes, politikai töltetű koncertje. A programok ingyenesek, az adománygyűjtést az ukrán menekültek megsegítésére az Ökumenikus Segélyszervezet végzi.

FILMVETÍTÉS – A BOLDOGTALAN

A kijevi Ivan Franko Ukrán Nemzeti Dráma Színház egy tavaly decemberben bemutatott előadásának felvételével a háború ellenére mégis részese a nemzetközi fesztiválnak. A boldogtalan című darab az ukrán hivatásos színház egyik létrehozójának, a színészként, rendezőként és drámaíróként is ismert Ivan Karpenko-Karijnak (1845–1907) a legnépszerűbb színműve, egyúttal az ukrán nemzeti drámairodalom örökségének fontos része. A színházi felvétel ukrán nyelven, magyar felirattal látható. A kijevi ukrán Nemzeti eredetileg a Dalolj, Lola, dalolj című musicallel érkezett volna, amelyet Heinrich Mann Ronda tanár úr című regénye és A kék angyal című film alapján Alekszandr Csepalov írt színpadra.

Rendezte: Ivan Urivszkij

Ivan Franko Ukrán Nemzeti Dráma Színház, Kijev, Ukrajna

mikor? hol?

április 24. – 17 óra • Nagyszínpad
regisztráció: jegy@nemzetiszhaz.hu

KONCERT-SZÍNHÁZ – UKRÁN TŰZ

„Ez a háború hatalmas katasztrófa Ukrajna számára, de kihat az egész világra, az emberiség jövőjére. Az ukrán nép szabadságáért, önállóságáért – a túlélésért harcol” – mondják a kijevi DAKH Színház alkotói. A társulat egy része azért hagyta el Ukrajnát, hogy új koncert-színházi előadásukkal felhívják az európai közvélemény figyelmét népük szenvedésére. Az Ukrán tűz című produkciójukat nemrég Franciaországban hozták létre, és európai turnéjuk állomása a MITEM is. A társulat egyik formációja, a DAKH Daughters, koncert-színházuk a groteszk freak-kabarék világát idézi. Üzenetük: segélykiáltás a világhoz, tanúságtétel a háború okozta humanitárius katasztrófáról, civilek szenvedéséről és haláláról Ukrajnában.

Rendezte: Vlad Troickij

DAKH Színház, Kijev, Ukrajna – Franciaország

mikor? hol?

április 24-én – 20 óra • Nagyszínpad
regisztráció: jegy@nemzetiszhaz.hu

TÁMOGATÁS Az Ökumenikus Segélyszervezet adománygyűjtő terminálja megtalálható a Nemzeti Színházban.

További részletek: segelyszervezet.hu/adomanyozas/

fotók: Eöri Szabó Zsolt

Lope de Vega

A KERTÉSZ KUTYÁJA

avagy az örökbecsű komédia

Mester Yvonne és Térey János fordítása

Diana, Belflor grófnője – TÓTH AUGUSZTA | Teodoro, Diana titkára – BERETTYÁN SÁNDOR | Marcela – BARTA ÁGNES | Dorotea, társalkodónő – SZÁSZ JÚLIA | Anarda – ÁCS ESZTER | Fabio – RÁCZ JÓZSEF | Trisztan – TRILL ZSOLT

Díszlet: Túri Erzsébet // Jelmez: Berzsenyi Krisztina // Dramaturg: Jose Gabriel López Antuñano // Tolmács: Mester Yvonne // Ügyelő: Lovass Ági // Súlyó: Gróf Kati // Rendezőasszisztens: Kernács Péter

Rendező: IGNACIO GARCÍA

PREMIER: április 13.

további előadások: május 10., 11. – 19 óra • Gobbi Hilda Színpad

Diana grófnő, aki bár maga – a spanyol szólás-mondás kutyájához hasonlóan – nem kér enni, mást sem enged oda a tállhoz. Őrzi a társadalmi rangját, de nem enged teret riválisai, a szegény Marcela érzéseinek, mert féltékeny rá, a titkára ugyanis nem őt, hanem a szolgát szereti, aki viszont nem tud dönteni a grófnő és a szolgát, vagyis az érzelmi és az ambíciói között. Lope de Vega kettős játékot űz velük: *A kertész kutyája* egyrészt nagyon vicces, érzelmes és vérbő komédia, másrészt igenis súlyos üzenetet hordoz. Egy valószínűleg gyöttrő emberi állapotról szól: miért nem vagyunk képesek megelégedni azzal, amink van?

IGNACIO GARCÍA rendező

OSZTOVITS ÁGNES

„Minden pillanatban más arcát mutatja Tóth Augustza, hibátlan játékaához felnőnek a fiatalok.

KERESZTES BALÁZS

„Színészi siker Tóth Augustza játéka is, akinek patikamérlegen kimért gesztusai is a helyükre kerülnek.

A szerelem arcai

Elbűvölő színpad köré gyülekezik a Gobbi Hilda Terem közönsége. A padlózaton pompás barokk festmények, csendéletek, arcmások, felettük lépcsősorok és egy grófi palota homlokzata, sok-sok ablakkal. Mindenütt gyertyák, amelyek annak rendje s módja szerint az előadás elején kigyúlnak. (Végül persze kihunynak.) Ignacio García vendégrendező, a spanyol klasszikus dráma kiváló értője és világjáró népszerűsítője már a nyitóképpel megigézi a nézőket. (Csak a kákán is csomót kereső kritikusok meditatálnak azon, vajon a zsúfolt színpadon, az arany képkeretek között lesz-e elég tere a színészi játéknak. Lehet-e a képek közötti szűk labirintusban szabadjára engedni a nagy érzelmeket.) És elindul a komédia, az „ajtócsapkodó vígjáték” barokkos jelmezekben.

Az állítólag több mint kétezer színművet író Lope de Vegát, akinek ötszáz darabját megőrizte az utókor is, nemigen méltányolta a magyar irodalomtörténetírás. Sőt az érzékeny Babits Mihály arra jutott, hogy nincs közünk a spanyol barokk drámához, s ítéletét a mindig szellemes Hegedűs Géza csak aláhúzta. A darabgyárosnak mondott szerzőt mégis előveszik a magyar színházak. A korábban ideológiai megfontolásból színre vitt *A hős falu* után *A kertész kutyája* rendre visszatér hozzánk. Nem csupán azért, mert jól megírt, s főként jól játszható komédia, hanem mert jutalomjátékot kínál a társulatok vezető színésznőinek, akik már nem Júliák és még nem nagymamák. Bajor Gizitől Eszenyi Enikőig sokan lubickoltak már Diana grófnő remek szerepében.

A Vidnyánszky Attila vezette Nemzeti Színház az utóbbi időben kivételes figyelmet fordít arra, hogy rengeteget dolgozó, érett színésznői kedvüknek, alkatuknak megfelelő főszerepekben léphessenek a közönség elé. Udvaros Dorottya, Söptei Andrea, Szűcs Nelli, Nagy Mari után most a mindig helytálló, gyönyörűen beszélő, ifjúkori karcsúságát, királynői természetét megőrző Tóth Augustza került reflektorfénybe, s szemmel láthatólag jól

Barokk bohózat

Mit tud a mai embernek mondani Lope de Vega? Nehéz kérdés, és az átlagos színházrajongó talán nehezen is tud rá épkézláb választ adni. Shakespeare, Molière, Csehov, Szophoklész: mindegyik a színháztörténet örök klasszikusa. A rendező tudja, melyiket milyen céllal veszi elő, a közönség pedig tudja, legalábbis sejti, hogy milyen színpadi légkörre ül be. A spanyol aranykor drámaírói, Calderón, Góngora és Lope de Vega azonban mintha eltávolodtak volna a mai esztétikánktól, nevük és művészetük sokak számára tankönyv- és irodalomtörténet ízű.

A néző éppen ezért kíváncsian ül be a Nemzeti Színház új Lope de Vega-feldolgozására, *A kertész kutyájára*. Van oka reménykedni: a darabot Ignacio García, a kortárs spanyol színház jeles képviselője rendezte, aki az utóbbi időben éppen a spanyol aranykor klasszikusainak felelevenítésében tűnt ki. Hátha tudnak mutatni valamit nekünk ezek a spanyolok, gondoljuk.

„Kosztümös darab” – ez az első közhely, ami az ember eszébe jut, amikor a képzeletbeli függőnyt felvonják, és a szófordulat jelentette hangulat mindvégig átjárja az előadást. Persze a maga módján minden darab „kosztümös”: Shakespeare, Shaw és Molnár Ferenc is, a kérdés csak az, hogy ezt a rendező mennyire akarja kiélelni. Nos, García egy pillanattig sem akarja leplezni: *A kertész kutyája* kosztümös darab, barokk dráma, a 17. század terméke, és a néző szíveskedjen felkészülni az időutazásra!

Hogy mindez miben merül ki, azt szét lehet szálazni. Ha valaki csak szörmentén is ismeri a barokk művészetet, legyen az zene, építészet vagy festészet, az tudja, hogy az ellenreformáció hivatalos művészeti irányzata nem a visszafogottságról híres. Rubens

érzi magát a kertész kutyájaként. (A darab az eredeti változattól kissé eltérő utolsó mondata Diana szájából: „Én vagyok a kertész kutyája.”) Szeszélyes grófnő, aki főúri kérők közt válogathat, de neki senki sem elég jó, okos és szellemes. Amikor tudomására jut, hogy Teodoro, a titkára és Marcela, a házi minden szerelemben estek, mindent megtesz, hogy Teodorót magába bolondítsa. Ám amikor a fiú viszonzni akarja érzéseit, elfordul tőle. Egy grófnő mégsem ereszkedhet le egy nincstelen szolgálhoz. Teodoro visszamegy hát Marcelához, aki megbocsát neki, mire Diana ismét akcióba lép. Végül bár tudja, hogy egy szó sem igaz a meséből, hogy Teodoro egy gróf elveszettnek hitt fia, ke-

és Bach, Bernini és a római Sant'Agnese bazilika. Edmund Spencer és a *Tündérlány*. „Pompa és fény.” A rendező érdeke, hogy a darab „kosztümössége” nem érződik erőltetettnek: nyomokban autentikus barokkot tartalmaz. Ez kiérződik az élnagyolt gesztusokban, amely ugyanúgy ott van Rácz József, Ács Eszter vagy (legnagyobb közönségsikert aratva) Trill Zsolt játékában. Ha színészi siker, hogy egy karakter olykor-olykor egészen átlényegül, és egy barokk úrnő szoborszerű alakjává merevedik (Rubens *Brigida Spinola-Doria* márkíné című híres portréja ugorhat be), akkor színészi siker Tóth Augusztá játéka is, akinek patikamérlegen kimért gesztusai is a helyükre kerülnek ebben a barokk ösztönművészeti alkotásban.

Nagyobb kérdés, hogy a mai néző mit tud kezdeni egyáltalán ezzel az esztétikával. Bár Shakespeare-től azt tanultuk, hogy egy darab modernsége a szereplők összetettségében rejlik, ezt az összetettséget még a Shakespeare-komédiák esetében is csak a bőséges és a slapstick mögött kell kiolvasni-kiakarni. Itt Lope de Vega sem könnyíti meg a helyzetünket:

zet nyújt a szép, fiatal, okos és szellemes titkárának. A grófnő hol puskával lövöldöző amazon, hol szerelemre vágyó gyenge nő, hol féltékeny fúria. Kiismerhetetlen, minden pillanatban más arcát mutatja Tóth Augusztá, hibátlan játékához felnőnek a fiatalok. Az elragadóan tehetséges Barta Ágnes Marcela szerepében remekel. Neki nincsenek praktikái, ő csak szeret, őszintén, tiszta szívből. Amikor rájön, hogy a grófnőt nem győzheti le, fájdalmasan beletörődik a sorsába.

A szegény sorból származó, nagy nócsabász hírében álló, később a legfelső körökbe is bejáratos Lope de Vega egykori önmagát is beleírta Teodoro szerepébe. A fiatal titkár, aki remekül versel, ékesszólóan beszél, szenvedélyesen szeret, a szerelemnél többre értékeli a társadalmi felemelkedés lehetőségét. Berettyán Sándor már alkataban is ideális Teodoro. Láthatóan élvezi a szerepet, s remekül mondja Térey János kiváló verses fordítását.

Lope de Vega darabjában, melyet egyébként közönségbarát módon húzott meg a rendező és az ugyancsak spanyol dramaturg, a karmester szerepét Tristan játssza, ő mozgatja a szálakat, tereli ide-oda a szereplőket. Sajnos a zsúfolt színpad és a hűzások miatt a mostani előadás Tristanja háttérbe szorul, pedig a zseniális Trill Zsolt nagyszerű, bölcs karmester.

A kisebb szerepekben egytől egyig kiváló színészek – Rácz József, Szász Júlia, Ács Eszter – járulnak hozzá nagyon alázatosan a sikerhez.

a szerző kulturális újságíró, szerkesztő, könyvkritikus

a szereplőket nem hús-vér alakoknak, hanem karikatúráknak látjuk, csetlésük-botlásuk, döntésképtelenségük és látszólag öncélú hatalmi-szerelmi játszmajuk röhejessé teszi őket a szemünkben. A néző így egy darabig biztonságban érezheti magát, és a szeme előtt játszódó darab nem is tűnik annak, mint aminek álcázza magát: árnyalakok játékának, akik élő portréként ki-be lépkednek a díszes aranykereteikből.

De ez a darab nem csak velázquezi játék, hiába van elrejtve a díszletben egy *Las Meninas* kópia. Összhatásában *A kertész kutyája* egy másik barokk művészt idéz, azt a festőt, aki talán mind közül a legerősebben hat a mai napig. Ez pedig nem más, mint Caravaggio, a fény festője. Nemcsak azért, mert az előadás egyik legnagyobb hatáseleme a (zárójelenetben csúcsra járatott) fény-árnyék játék, amelyért nemcsak a rendező tudatossága, hanem a díszlettervező és az egész technikai stáb munkája dicséretet érdemel, hanem azért is, mert ez a színpadi *chiaroscuro* végül kivetülése is a bohózat mögötti lelki-érzelmi árnyjátéknak, amely korántsem olyan bohókás. Komédia ide vagy oda, a nézők komoran ülik végig a finalét. Talán magukra ismertek. Talán mi is röhejes papírmásé-figurák vagyunk a kis szerelmi játszmaikkal. A barokk esztétika fényes, lassan égő gyertyája végül ráégett az ujjunkra. Nem nevetünk.

*a szerző irodalomtörténész,
a Négy Fal Között Olvasókör alapítója*

Tizenhárom almafa – gróf Apponyi Albert

Egy ember az örökkévalóságnak – Morus Tamás

Útkeresés és hazatérés

Pályakép Rátóti Zoltán Kossuth-díja alkalmából

Amikor március 14-én átvette a Kossuth-díjat, többen álmélkodtak. Megint? Ugyanis szentül meg voltak győződve, hogy Rátóti Zoltán már évekkel ezelőtt megkapta a magas kitüntetést. Talán épp legkedvesebb szerepe, a Peer Gynt után, 2003-ban? Vagy amikor felfedezte magának a kortárs próza egyik legnagyobb tehetségét, Háy Jánost? És úgy mondta el a *Házasságon innen és túl* novelláit, díszletek nélkül, csupán egyetlen vizes bögrével, hogy a nézőket a székekhez szögezte. Háy János szellemében Rátóti nem ítélkezni akart, hanem megidézni azt a kép-mutató világot, mely sokszor vizet prédikál és bort iszik. Ahol a hűség nem erény, sőt. Ahol minden megvan, csak az érzelmek tűntek el. És az egymás iránti felelősség.

Rátóti nem véletlenül értette pontosan Háy-t. Azonos a korosztály, azonos a vidékről a fővárosba kerülés traumája, a kitörni vágyás, az útkeresés, a zene iránti rajongás, a rock művelése, a gitározás. (Rátóti később előadta Háy legszemélyesebb novellafüzérét, *A bogósgyümölcskertész fiát*, rendezett Háy-szindarabot, hangszalagra mondott négy alapvető Háy-művet – remekül.)

Ma már csodának tűnhet, hogy a Cegléden született és ott is érettségizett Rátóti Zoltánt első nekifutásra felvették a Színművészeti Főiskolára, ahová mások hosszú előkészület után jelentkeztek. Úgy látszik, Horvai Ist-

vánnak, a Vígszínház nagyszerű igazgató-főrendezőjének remek szeme volt a tehetségek kiválasztásához. Képás Dezsővel közös osztályába került 1979-ben Eszenyi Enikő, Kaszás Attila, Rudolf Péter és Rátóti Zoltán is. „Merő görcs volt az első két év”, emlékezik vissza, a vonzó külsővel és remek orgánummal megáldott Rátóti, aki nagy odafigyeléssel igyekezett a szakma minden csínját-bínját megtanulni mestereitől. Csiszolták mozgását, beszédtechnikáját, megtanították drámákat elemezni, és segítettek abban, hogy tehetsége természetével tisztában legyen. A főiskolán töltött négy év, tanárainak komoly szakmai munkája, eltökéltsége, szeretete Rátóti életének egyik legnagyobb élménye. A Színművészetin immár ő is osztályvezető tanár, credójában mestereit emlegeti, frissen kinevezett rektorként pedig az intézmény régi fényét, szellemét szeretné visszahozni.

Bár 1983-ban talán fájdalmas volt megélni, hogy Horvai István három kiváló osztálytársát, Eszenyi Enikőt, Kaszás Attilát és Rudolf Pétert a végzés után rögtön a Vígszínházba vitte, ma már igazat ad egykori mesterének, aki búcsúzóul azt mondta neki: „maga később fog igazán beérni”.

A világhálón mindenki számára elérhető Rátóti első színpadi sikere. A József Attila Színházban Törőcsik

Csiksomlyói passió – Péter apostol | fotók: Eöri Szabó Zsolt

Tóth Augustával A kassai polgárokból

**„Rátóti Zoltán
mindent el tud
játszani. Klasz-
szikusokat és
moderneket.
Érett, nagy
művész, aki
ráadásul olyan
közösségi
ember, akinek
a személyes
ambícióknál
fontosabb
a társulat
sikere...**

Marival énekelnek és táncolnak. Hat sikeres, hódító, vastapsos esztendő után Rátóti a beskatulyázástól felve Kaposvárra szerződik. Egy esztendő múlva visszaköltözik Budapestre, és öt évig az akkor nagyon izgalmas előadásokat felvonultató Budapesti Kamaraszínházhoz szerződik. 1996 és 2002 között szabadfoglalkozású művész, ami lehetővé teszi, hogy különböző stílusú, más-más elképzelésekkel érkező rendezőkkel dolgozzon együtt, s ez nagyban segíti színészi kibontakozását. A kétéves szolnoki kitérő után hét évig a Nemzeti Színházban dolgozik. Közben a Zala megyei Magyarföld polgármesterévé választják 2006-ban, majd 2010-ben. A közösségteremtést és a tempomépítést a színházi szakma álmélkodva figyeli, de az, hogy pályázat útján elnyeri a kaposvári Csiky Gergely Színház igazgatói székét, olyan ösztözet zúdít rá, amit egy művészember aligha képes elviselni. A szakmai köntösbe csomagolt adózó politikai támadások megedzik Rátóti Zoltánt, és segítik a tisztánlátásban. Amikor Vidnyánszky Attila újra a Nemzeti Színházba hívja, igent mond. És Vidnyánszky tudja, hogy Rátóti Zoltán mindent el tud játszani. Klasszikusokat és moderneket. Érett, nagy művész, aki ráadásul olyan közösségi ember, akinek a személyes ambícióknál fontosabb a társulat sikere, aki kiváló partnere ifjaknak és időseknek. Nem véletlen, hogy mellette mindenki biztonságban érzi magát a színpadon, hogy a rendezők boldogan felsóhajtanak, ha megkapják egy-egy főszerepre. És nem csak a Nemzetiben, ahol volt János mester *A kassai polgárokból*, Morus Tamás az *Egy ember az örökkévalóságnak* című világsikert aratott Robert Bolt-darabban, és Péter apostol a *Csiksomlyói passió*ban. Ezek nagyszerű szerepek és mélyen átélt nagy alakítások. Horvai tanár úr elégedetten csettintene. Ő megmondta a 23 éves fiúnak.

Ha megnézzük a különböző színházi adattárakban Rátóti szerepeit, elámulunk. A nagy görög drááktól számos Shakespeare-en és *Az ember tragédiája* Ádámján át a mai darabokig szinte mindent eljátszott. De még hiányzik Asztrov doktor vagy Ványa bácsi, Lear király és Prospero. És néhány vérbő komédia, és persze egy-két, még meg nem született mai magyar dráma főszerepe. Kivárjuk.

OSZTOVITS ÁGNES

Törőcsik Marival a Szarvassá változott fiúban

Médeia

Tehetség és alázat

Pályakép Szűcs Nelli Kiváló Művész díja alkalmából

„Nem volt színházépület, nem voltak lakások, ezer forint volt – ha megkaptuk – a fizetésünk, nem volt hol próbálni és játszani. De akkor már nem hagytuk magunkat, azt akartuk, hogy legyen színház. Nem volt könnyű.

Pillanatok alatt magára vonja a néző figyelmét: igazi főszereplő. Ha kell, alázattal tud epizodista lenni, amikor mások a főszereplők. Azon az iskolán nőtt fel, amelyben a színész a nagy egész, a rendezői vízió egyik megtestesítője, aki alárendeli magát, másképpen fogalmazva: teljes lényével a rendező művészetét szolgálja kicsi és nagy szerepekben egyaránt. Aki látta az elmúlt évtizedekben kis és nagy szerepekben, nemcsak tündöklő és izgalmas tehetsége, hanem alázata miatt is a szívébe zárhatta Szűcs Nellit.

A magyar-szovjet határtól párszáz méterre lévő, kárpátaljai Tiszaújlakon született magyar apától, orosz anyától. Otthonról a becsületes munka tisztelőt, a szorgalmat, a család szeretetét hozta – meséli. Ukrán iskolába járt. A tévében látott szovjet és magyar esztrádműsorok hatására énekesnőnek készült. A technikatánára látta meg az újsághirdetést: Kijevben magyar színészosztály indul, ahová kárpátaljai fiatalokat válogatnak. A tanárúr maga vitte be autóval Beregszászba a jól szavaló és éneklő dundi kamaszt. A társulatot toborzó és a felvételit vezető kijevi rendezőhallgató, Vidnyánszky Attila egyből tudta: tehetséges. Így került be Szűcs Nelli a kijevi színművészeti főiskola Vidnyánszky-osztályába, amelynek tagja volt későbbi férje, Trill Zsolt színművész is, akivel máig együtt játszanak. A csapat 1993-ban végzett, és belőlük alakult meg a beregszászi Illyés Gyula Magyar Nemzeti Színház. Azok közé tartozik, akik az első évek nélkülözése közepette is kitartottak a társulat és a színészet mellett, nem adta fel akkor sem, amikor kilátástalan volt a helyzetük, és épp annyian maradtak, hogy jó ideig csak a *Godot-ra várva* című Beckett-darabot tudták játszani (vagyis öten). Az eredetileg két férfira írt Wladimir – Estragon párost ekkor Trill és Szűcs, egy férfi és egy nő alakította, egy emberpár az örök várakozásban.

„Nem volt színházépület, nem voltak lakások, ezer forint volt – ha megkaptuk – a fizetésünk, nem volt hol próbálni és játszani. De akkor már nem hagytuk magunkat, azt akartuk, hogy legyen színház. Nem volt könnyű. Nem is szívesen beszélek erről, mert mások számára elképzelhetetlen az a nyomor, amiben akkoriban éltünk. Volt ám ennek haszna is: nem szólt

Fedák Sári

Trill Zsolttal a Fodrásznőben | fotók: Eöri Szabó Zsolt

bele senki, hogy mivel foglalkozunk. Mi pedig Shakespeare, Illyés, Beckett szövegeit elemeztük, hónapokig próbáltunk... Szabadság volt ez még akkor is, ha a nyomorúság szabadsága” – emlékezett egy interjúban erre az időszakra, amely meghatározta egész pályáját, amiből máig erőt merít.

Beregszászban nagyszerű alakítások sorát kapta: a *Tóték*-ban Tótné, a *Szarvassá változott fiú*-ban a kórus vezetője, a *Három nővér*-ben Natasa, *Az ember tragédiája* minden beregszászi verziójában (szám szerint négyben) benne van, övé a *Karnyóné* címszerepe, hogy csak néhány emblematikus előadást említsünk. Amikor Vidnyánszky 2006-ban átveszi a Csokonai Színház vezetését, Szűcs Nelli is átszerződik Debrecenbe, ahol sok nagyszerű előadásban kap fontos szerepet, többek között: *Mesés férfiak szárnyakkal*, *Úri muri*, *Ballada a két sebzett hattyúról*, *Bolba a fülbe*. Míg korábban csak Vidnyánszky rendezéseiben játszott, Debrecenben már más rendezőkkel is dolgozik. Többek között az orosz Viktor Ryzsakovval, akitől a *Fodrásznő* címszerepét kapja – a darab a 2009-es bemutató óta több mint száz előadás után máig műsoron van a Nemzetiben, a szerelemben hívó nő megformálásáért a Pécsi Országos Színházi Találkozón (2010) a legjobb női alakítás díját ítéli neki a Maszk Színészegyesület.

Igazgatóját követve 2013-ban a Nemzetibe szerződik, ahol kis és nagy szerepek sorával kedvelteti meg magát a fővárosi közönséggel: mostoha a *János vitéz*-ben és Sarlotta Ivanovna

a *Meggyeskert*-ben, Dorine a *Tartuffe*-ben és Sutu *Az ajtó*-ban, Patakiné a *Körhintában* és Ilma a *Csongor és Tündében*, a *Szindbád* egyik nőalakja és a *Médeia* címszereplője, és már készül következő nagy szerepére a *Bakchánusok*-ban. Olyan neves külföldi rendezőkkel dolgozik a Nemzetiben, mint a már említett Ryzsakov, valamint Silviu Purcărete, Eirik Stubø, David Doiasvili. Nemzetis szerepei mellett a beregszászi társulat *Tótékjában*, a *Csehov egyfelvonásosokban* és a *Három nővér*-ben máig játszik. Kapcsolatot jelent a szülőfölddel a Nemzetiben bemutatott *Fedák Sári* című monodráma is a beregszászi születésű primadonna sikereiről és meghurcoltatásáról. Az előadással már az egész országot bejárta, és szerepelt vele határon túli magyar közösségek előtt is. Kezdeményezésének és kitartó szervezőmunkájának köszönhetően áll ma Beregszász főterén a színház előtt Fedák Sári egész alakos szobra, ő szervezte meg az először tavaly átadott, Fedák Sáriról elnevezett díjat is, amelyet évente két olyan tehetséges színész kaphat meg, akik legalább tizenöt éve ugyanannál a színháznál tevékenykednek. Amikor a színészet iránti elkötelezettségéről, lelkesedéséről kérdezik, akkor is neves földije szavait idézi: „Ez nem hivatal, ez hivatás!”

Művészetét 2007-ben Jászai Mari-díjjal, 2013-ban Érdemes Művész, az idén március 15-én Kiváló Művész díjjal ismerték el.

KORNYA ISTVÁN

Tóth Augustzával a Csíksomlyói passióban

Barta Ágnessel az Egri csillagokban

„De képzeli, hát szertelen”

Jászai Mari-díjat kapott Berettyán Nándor

„Olyan komplex tehetségű ember, aki nemcsak színészként, hanem rendezőként és íróként is megállja a helyét. Személyiségének izzó magja a művészet.”
(Vidnyánszky Attila)

Még csak 29 éves, de számtalan fontos szerepe mellett már rendez is, sőt regényt ír, színházat igazgat Berettyán Nándor. A friss Jászai-díjas tehetség útja a hortobágyi madárlestől a Nemzeti Színház nagyszínpadáig.

A debreceni Ady Endre Gimnázium drámatagozata nagy hagyományokkal rendelkező inkubátor, amely sok tehetséget adott már a magyar színjátszásnak. Ide jár Berettyán Nándor (és bátyja, Sándor is, valamint Szabó Sebestény László, akik szintén a Nemzeti társulatának tagjai). Együtt kémlelik a középiskolások, mi zajlik a szomszédban. A gimnázium melletti épület ugyanis a Csokonai Színház, amelyet 2007 és 2013 között Vidnyánszky Attila vezetett. Itt látnak a fiatalok olyan korszakos Vidnyánszky-előadásokat, mint a *Halotti pompa*, a *Mesés férfiak szárnyakkal*, vagy a Nándorra különösen nagy hatást gyakorló francia színházművész, Valère Novarina által írt és rendezett *Képzeltbeli operett*. 2011-ben osztálytársaival együtt Nándor is táncol a Szarka Tamás által szerzett *Mária* című musicalben Debrecenben. A Berettyán testvérek felvételiznek a Kaposvári Egyetemre, és hamar Vidnyánszky színész osztályában találják magukat. 2015-ben szerepelnek a kaposvári osztály vizsgaelőadásában, a Weöres Sándor *Psychéjén* színre állító Vidnyánszky sokat bíz a szertelen és felszabadult fiatalokra. Még egyetemi hallgató, amikor kisebb szerepek mellett 2015-től címszereplője az ugyancsak Szarka zenéjére épülő *Éden földön* (*Hary Istók legendája*) című előadásnak a Nemzeti Színházban, a főszerepet a bemutatón alakító ifj. Vidnyánszky Attilától átvéve játssza a *Körhintában*, aminek ráadásul különös jelentősége van Nándor életében. Bíró Máté szerepét ugyanis az a Soós Imre alakította az előadás alapjául szolgáló Fábri Zoltán-filmklasszikusban, aki Nándor földije, vagyis szintén balmazújvárosi származású.

Bordás Rolanddal a Rocco és fivéreiben

Szász Júliával a Körhintában

Ahogy a 2017-ben a Nemzeti Színházba szerződtetett fiatal színésztársai, ő is hamar mélyvízbe kerül. A kőszínházi produkciók sorából 2018-ban kiemelkedik egy nagyszabású, szabadtéri előadás, s ez Nándort is művészi hitvallásra indítja az előadást követően. „Ahhoz hasonló ez, ahogyan egy hegy-mászó készül a csúcsátadásra. Elképzelem az útvonalat, de mindig készen áll a rögtönzésre – emlékszik vissza a Jézust alakító színész a *Csiksomlyói passió – Egy színházi előadás zárándokútja* című kötetben az erdélyi szabadtéri előadásra, amelyet 25 ezer néző követ a helyszínen. – Azzal nyugtattam magam, hogy ha felkészülten és tiszta szándékkal állok hozzá, akkor ő lesz az utolsó, aki haragudni fog, ha nem sikerül.”

Játszik a *Cyranóban*, a *Figaro házasságában*, a *III. Richárd*-ban, az *Egri csillagokban* Bornemissza Gergelyt, *Az ember tragédiájában* Lucifert alakítja. Majd jön a 2019-es *Rocco és fivéréi*, amelynek alakjai vidékről érkeznek a nagyvárosba – akárcsak az előadás főbb szereplői. A szentpétervári színházi olimpiát is megjáró előadás alkalom arra, hogy a színészek – köztük Nándor is – felelevenítsék saját gyökereiket. Az *Igy jöttem* című online portrészorozatban Nándor vall a Hortobágyhoz, Bal-mazújvárosához és Debrecenhez fűződő kapcsolatáról.

Egy évvel később a Nemzetiben *A sígő* címen Valère Novarina előtt is tisztelegve ír és rendez egy „absztrakt vígjátékot”, megrendezi a *Forró mezők* című Móricz-adaptációt, majd a koronavírus-járvány idején Mercutio próbál a *Rómeó és Júliában*.

„Olyan komplex tehetségű ember, aki nemcsak színészként, hanem rendezőként és íróként is megállja a helyét. Személyiségének izzó magja a művészet” – mondta Vidnyánszky Attila tanítványa *JHVH – Anév* című regényének könyvbemutatóján idén februárban. A Szent István Társulatnál megjelenő kötet a korai kereszténység korába vezeti az olvasót, hogy egy zsidó család történetén keresztül mutassa be a régi és az új hit találkozásának nagy pillanatát.

Mindeközben Berettyán Nándor vendégrendezést is vállal. A Déryné Társulattal 2022. március 22-én mutatja be Sütő András *Balkáni gerle* című színművét – a Ceaușescu-éra túlélésre játszó magyar családjának történetéből Berettyán a színészek önfeledt játékának is köszönhetően vérbő tragikomédiát rendez. 2021 júniusában a Teátrum Társaság kinevezi a Karinthy Színház igazgatójának, és az alapvetően szórakoztató előadásokra épülő színház profilját azóta óvatos, de határozott gesztusokkal formálja. Ezért hívja meg például Fabók Mancsi bábszínházát, és rendezi meg az új évadban Carlo Gozzi *Aszarvaskirály* című vígjátékát, amelyben a *comedia dell'arte* érvényes kortárs megszólalási lehetőségeit keresik. Az előadás bemutatója 2022 augusztusában a Gyula Várszínházban lesz, majd a szeptemberben kezdődő évadtól a budai színházban láthatja a közönség.

LUKÁCSY GYÖRGY

| fotó: Eöri Szabó Zsolt

Életkérdések

Az Agón és Bulgakov emberiségvíziója, Tennessee Williams mikrovilága, egy tisztos polgár igazsága és ámokfutása, az ajtó mögött rejtegetett élettitok... Nagy kérdések, nagy művek – ajánlatok a Nemzeti Színház májusi kínálatából.

ELŐADÁS-AJÁNLÓ

Agón

Káromkodásból katedrális – performansz, csak TE érted

– A világot megélni és megérteni akaró, sodródását látó, azt se elfogadni, se megváltóztatni nem tudó, érzékenyen gondolkodó, törékeny, önmagát is felemésztő Ember éles, fájdalommal és aggodalommal teli sikolya az *Agón*. Éles diagnózis és apokaliptikus látomás. Per, amelyben az Ember vádlottból vádlóvá lép elő. Az elítélt fellázad elítélői ellen – mondja Vidnyánszky Attila, az ősbemutató rendezője.

Józsa Péter Pál (1960–2019), a szöveg, a zenekari mű és a színpadi tér alkotója az ókori görög tragédiák, a színház legősibb gyökereihez nyúl vissza. A világ – a kórus – és az Ember szellemi viaskodását (az agón szó jelentése verseny) és (halál)tusáját mutatja be.

A római Colosseumot idéző arénaszerű térben együtt ülnek a nézők és az összes szereplő – vagyis mindannyian a nagy per részesei vagyunk. Az eseményeket négy operaénekes, a Honvéd Férfikar, egy 39 fős zenekar és nyolc színész jeleníti meg. Az előadás a kortárs színház és zene összeművészeti találkozása, egy ismeretlen szerző és egy ismert rendező víziója a világról.

– Özönlenek a kulturális összefüggések, az utalások, az asszociációk. Mindent megérteni, befogadni szinte lehetetlen – magyarázza a rendező. – Szóba kerül Xerxész, a Szentírás, az ikertornyok. A legizgalmasabb, hogy évezredek fog össze, az emberiségtörténet összefüggérendszerét mutatja föl a mű. Azzal, hogy a teret arénára alakítottam, izgalmas helyzet áll elő – bezárul a kör. Mindenki mindenkit lát. A nézőre folyamatos és totális impulzushalmaz zúdul. Mivel nincs klasszikus értelemben vett drámai történet, így sejtetéseket, kis viszonyokat, kapcsolatlehetőségeket építünk be a darabba, ezáltal impulzusokba kapaszkodhat a néző, és a fejében elindulhatnak történetfoszlányok férfiról és nőről, hatalmon lévőkéről és áldozatokról. Nehéz, fájdalmas, de izgalmas szellemi kalandra hívjuk alkotótársaimmal a nézőket.

Agón

A szöveget írta, a zenét szerezte és a színpadi teret tervezte:
JÓZSA PÉTER PÁL

Szereplők: HORVÁTH LAJOS OTTÓ, MÉSZÁROS MARTIN, NAGY MARI, HERCZEGH PÉTER, SZÉP DOMÁN, KOVÁCS S. JÓZSEF, MARTOS HANGA e. h., MADÁCSI ISTVÁN e. h.

Közreműködők: BUSA GABRIELLA / TÓTH-KISS BORBÁLA és SIPOS MARIANNA operaénekesek, a HONVÉD FÉRFIKAR, szólót énekel: HAJDÚ ANDRÁS, KRISTÓF ISTVÁN

Jelmez: Oleksandr Bilozub //
Díszletkivitelező: Tóth Kálmán

Az előadás zenekarát STRAUZS KÁLMÁN, a kórust RIEDERAUER RICHÁRD vezényli

Rendező: VIDNYÁNSZKY ATTILA

mikor? hol?

május 30., 31. – 19 óra • Nagyszínpad – színpadi nézőtér

Az előadást 18 éven felülieknek ajánljuk!

Üvegfigurák

Az éber álom színházi varázsa

Tom Wingfield a harmincas évek gazdasági válságába sodródó Amerikában apa nélkül nehezen boldoguló családja történetét idézi fel. Az anya, Amanda, ifjúságának emlékeivel próbálja szépíteni kilátástalan helyzetüket, és igyekszik a biztonság ré-

Ács Eszter, Söptei Andrea

vébe kalauzolni gyermekeit. Tom költői babérokról álmodik, a húga, Laura lelki és testi betegsége miatt képtelen a való világban boldogulni. Reménybeli vőlegénye, a reálisan tervező Joe megjelenése minden ábrándot szembesít a kegyetlen valósággal... – erről szól röviden az *Üvegfigurák* című dráma, amely máig népszerű, sokat játszott alkotás.

– A négy szereplő történetét olyan légkörben meséli el az író, mintha egy Csehov-drámában lennénk – mondja Eirik Stubø rendező. – A hiábavaló vágyak, az idegen érkezése a mozdulatlan, zárt világba, az atmoszférateremtés ezt a párhuzamot erősítik. Olyan ez a darab, mintha a szereplők éberen álmodnának. Azt hiszem, éppen emiatt érzem ugyanolyan időtlen klasszikusnak, mint Csehov drámáit. Ahogyan Amanda a régmúlt pompáját emlegeti, Laura csodálja a szép, de törékeny üvegfigurákat, olyan, mintha elmerülnének egy sosem volt valóságban. Csehov *Ványa bácsija* juthat az eszünkbe. Vagy a *Cseresznyés kert* különös édene, ami talán nem is létezik. Vagy ha mégis, csak a szereplők gondolataiban.

– Az *Üvegfigurák* időtlen mű – fogalmaz a rendező. – Ha elmerülünk egy képzelt vagy virtuális valóságban, annak megvan a maga kockázata. Ugyanakkor természetes emberi érzés, hogy valahová máshová is tartozunk, mint ahol éppen vagyunk. A színház arra ad esélyt, hogy elmerüljünk ennek a varázsában. Különben pedig akárhogyan nyúlunk is hozzá egy klasszikushoz, mindenképpen a máról szólunk minden színházi előadásban.

Tennessee Williams

Üvegfigurák

Amanda Wingfield, az anya – SÖPTEI ANDREA | Laura Wingfield, a lánya – ÁCS ESZTER | Tom Wingfield, a fia – BERETTYÁN SÁNDOR | Jim O'Connor, a látogató – HERCZEGH PÉTER

Díszlet: Ondraschek Péter // Jelmez: Mészáros Zsófia // Dramaturg: Ölveczky Cecília

Rendező: EIRIK STUBØ

mikor? hol?

május 7. – 19 óra • Gobbi Hilda Színpad

A Mester és Margarita

Bulgakov mágikus regényének színpadi varázslata

– A regényben – és az előadásban is – Moszkva 30-as évekbeli mindennapjaiba csöppenünk, de hamarosan megjelenik a mágia, aztán egy elmegyógyintézetben találjuk magunkat, és a „valóság” Jézus Krisztus és Poncius Pilátus történetével keveredik. A moszkvai-bulgakov világból a rendszer nyomasztó voltának a megmutatása a fontos – mondja Alekszandar Popovszki, *A Mester és Margarita* rendezője. – Az előadást megszüadítottuk a „kommunista” vonaltól. Ma a liberális kapitalizmus rendszerében olyan világban élünk, amelyben sok a félelem, a frusztráció. A nézők fel fogják ismerni a rendszert, és benne önmagukat.

– A regénynek, amelynek a címében a Mester és Margarita szerepel, a főszereplője leginkább Woland. Számomra azért érdekes figura, mert nem maradéktalanul sötét jellemként gondolok rá – magyarázza a rendező. – Igaz, hogy fekete mágiát űz, és egy sor rettenetes dolgot művel Moszkvában, de Bulgakov történetében az a fontos számára, hogy a Mester végül befe-

jezze a regényét, és újra egymásra találjanak Margaritával. Az ördög végül persze újra összekuszálja a szálakat, de az már egy másik történet...

– A Mester a bolondok házában van, ahová önként vonult be, hogy ezzel megóvja szerelmét és a készülő regényét a rendszer rájuk leselkedő veszélyeitől. A férfi itt kezd el mesélni egy nőről, akivel véletlenül ismerkedett meg, akivel egyetlen pillanat alatt egymásba szerettek. Amíg a férfi mesél, megtudjuk, hogy Margita reményét veszítve égen-földön keresi. Amikor megjelenik Woland, a nő számára világossá válik, csak ez az ördögi alak fogja neki visszaadni a férfit, csak így mentheti meg a Mestert és a zseniális regényt.

A regényt olvasva könnyedén váltunk idősíkot, helyszínt, gond nélkül repülünk képzeletünkben Margaritával Moszkva felett Woland kísérteties báljára. Ez a szabad átjárás időn és téren, a váltások a valóság és az irreális között a színpadon is megvalósulnak. Hogy miként? Azt látni kell!

Trill Zsolt, Szász Júlia

Mihail Bulgakov

A Mester és Margarita

Fordította: Szöllősy Klára

A Mester – TRILL ZSOLT | Margarita – KATONA KINGA / SZÁSZ JÚLIA | Woland – BORDÁS ROLAND
| Korovjov – KOVÁCS S. JÓZSEF | Azazello – RÁCZ JÓZSEF | Behemót – SZÉP DOMÁN | Hella – BARTA ÁGNES | Berlioz, Rimszkij – KRISTÁN ATTILA |
Ivan – MÉSZÁROS MARTIN | Stravinskij, Kajafás – SCHNELL ÁDÁM | Jesua – BERETTYÁN SÁNDOR
| Pilátus – RÁTÓTI ZOLTÁN | Sztjopa – SZARVAS JÓZSEF | Varenuha, Rjuhnin – TÓTH LÁSZLÓ |
továbbá: Badics Luca, Barna Lili, Jambrovics Viktória, Virga Tímea, Marcell Márton, Székelyi Dániel, Szigeti Bálint, Tóth Nikolett, Vrabecz Botond

Díszlet: Numen for Use // Díszlettervező-asszisztens: Riederauer Dóra // Jelmez: Jelena Prokovic // Színpadi adaptáció: Nejc Gazvoda // Zeneszerző, dramaturg: Verebes Ernő // Színpadi mozgás: Hoffmann Luca

Rendező: ALEKSZANDAR POPOVSKIJ

mikor? hol?

május 20. – 19 óra • Nagyszínpad

| fotó: Juhász Éva

Közellenség

Zenés bosszúhadjárat

Heinrich von Kleist elbeszélése nyomán

A 16. század dereka táján élt Brandenburgban egy Kohlhaas Mihály nevű lókereskedő. Derék, becsületes, jómódú és jogkövető állampolgár volt, aki hitt a jogbiztonságban, abban, hogy helye van ebben a világban, hiszen elfogadja annak szabályait. Egyszer azonban súlyos sérelem éri, amikor a lipcsei vásárra menet Brandenburg és Szászország határán erkölcstelen gazemberek elkobozzák tőle két gyönyörű fekete lovát. S mivel Kohlhaas Mihály sehol nem talál jogorvoslatot, kénytelen átlépni minden határt és a maga öntörvényű módján keresni igazságát...

A rendkívül izgalmas és akciódús történet középpontjában egy olyan tragikus hős áll, akiről azóta egy pszichiátriai tünetegyüttest is elneveztek már, az úgynevezett Kohlhaas-szindrómát. A kórosnak ítélt viselkedés sajátosságai közé tartozik a kitaszítottságélmény és a bosszúvágy, valamint az, hogy az egyén megszállottan ragaszkodik saját igazához, és képes bármit elkövetni, hogy annak érvényt szerezzen.

A fordulatokban és érzelmekben egyaránt gazdag kortárs színdarabból készülő zenés előadás többek között azt az erkölcsi és létfilozófiai kérdést vizsgálja, meddig érdemes elmenni sérelmeink jóvátételéért. Mikor hatalmasodik el rajtunk úgy a bosszúszomj és igazságérzet, hogy önmagunkat tesszük tönkre vele? Mi vész el a küzdelemben, és vajon megéri-e?

Heinrich von Kleist (1777–1811) elbeszélését, amely a német irodalom egyik klasszikusa, sokan feldolgozták, filmet forgatott belőle Volker Schlöndorff, Miloš Forman, John Badham. Színpadra írta Kohlhaas történetét Sütő András (*Egy lócsiszár virágvasárnapja*), akárcsak Tasnádi István, aki az egyik legnépszerűbb kortárs drámaírónk. Ő a két elkobzott ló szemszögéből meséli el a tisztességes polgár megaláztatását és ámokfutását.

Tasnádi István

Közellenség

Szereplők: GÉCZI ZOLTÁN, ILLYÉS ÁKOS, KOVÁCS VECEI FANNI, MUNKÁCSI ANITA, ISTVÁN ISTVÁN, JENŐVÁRI MIKLÓS, GULÁCSI TAMÁS, TÓTH KÁROLY, SZÉLES ZITA, GULYÁS ATTILA, TAR DÁNIEL, URBÁN-SZABÓ FANNI, T-LAFORÉST CSABA, SIMON SÁNDOR, JAKAB ATTILA, HLATKY JÚLIA, HLATKY NIMRÓD, SZÉCSI ZSÓFIA, SZÉCSI GERGŐ

Díszlet: Vereckei Rita // Jelmez: Gálvölgyi Anett, Miovácz Márton // Koreográfus: Blaskó Borbála // Zene: Zságer-Varga Ákos // Dramaturg: Sediánszky Nóra

Rendező: HORVÁTH ILLÉS

mikor? hol?

május 9. – 19 óra • Gobbi Hilda Színpad

a nyíregyházi Móricz Zsigmond Színház vendégjátéka

Udvaros Dorottya, Söptei Andrea

Az ajtó

Két nő szeretetküzdeme – Szabó Magda regénye a színpadon

– Az ajtó a lelkiismeret kényes zegzugaiba vezet el bennünket. Van valami benne a görög tragédiák kíméletlenségéből, ami-
ben egyszerre van jelen ítélet és feloldozás, és finoman érzé-
kelteti azt a fajta terápiát, amely által képesek lennénk jobban
megismerni, megérteni a másikat anélkül, hogy rászakítanánk
az ajtót – mondja az előadás rendezője, Szabó K. István.

Erős felütéssel kezdődik a regény: „Én öltöm meg Emeren-
cet. Ezen az se módosít, hogy nem elpusztítani akartam, ha-
nem megmenteni” – vallja meg a regénybeli író. Mintha egy
lélektani krimibe csöppennénk. A történet egy vallomás, egy
bűneset rekonstrukciója, amelyben fel vannak vázolva az érin-
tetek, a körülmények és a motivációk is... az egész a „gyilkos”
szemszögéből. Összetett önismereti kutatás ez, melyben az
emberi kapcsolatok érzékenysége, a kölcsönhatások bonyolult
rendszere és a traumakezelés egyaránt kiemelt témák.

– A történetet elmesélő író bejárónője Emerenc – mond-
ja a figurát alakító Udvaros Dorottya. – A két nő két nagyon
különböző világ. A magasan képzett értelmiségi írónővel
szemben Emerenc látszólag valóban nagyon egyszerű, kemény
és puritán ember, akinek tökéletes az igazságérzete. Milyen is
egy olyan ember, aki mindenkinek nyersen odaszól, nem rejt
véka alá a véleményét, de akit mégis – éppen ezért vagy ennek
ellenére – mindenki nagyon szeret?

Az írónőt alakító Söptei Andrea szerint sokrétű, bonyolult
kapcsolat ez.

– A sikeres értelmiségi és egy egyszerű asszony sorsa fonó-
dik össze. Van benne sokféle szín, egyfajta anya-lánya viszony
is, annak minden ellentmondásával együtt. Az a fontos, hogy
a kíváncsiság, a másik megértésének szándéka vezérli őket egy-
más felé. És ez sokszor nem könnyű. Igen, voltaképpen két em-
ber szenvedélyes egymás felé fordulása ez a történet.

Szabó Magda

Az ajtó

Emerenc – UDVAROS DOROTTYA | Szabó Magda – SÖPTEI
ANDREA | Professzor – RUBOLD ÖDÖN | Alezredes – TÓTH
LÁSZLÓ | Polett – GIDRÓ KATALIN m. v. | Sutu – SZÜCS
NELLI | A lány Emerenc – MARTOS HANGA e. h. | Unokaöcs
– HERCZEGH PÉTER | Főorvos – BAKOS-KISS GÁBOR m. v. |
Brodarics úr – VARGA JÓZSEF

Jelmez: Rátkai Erzsébet // Díszlet: Kiss Beatrix // Színpadi
adaptáció: Szabó K. István // Dramaturg: Kozma András //
Zeneszerző: Verebes Ernő // Ügyelő: Lovass Ágnes // Sógó:
Kónya Gabriella // Rendezőasszisztens: Trimmel Ákos

Rendező: Szabó K. István

mikor? hol?

május 16. – 19 óra • Gobbi Hilda Színpad

| fotó: Jurányi Attila – FORTEPAN

POÓS ZOLTÁN

Hétre ma várom a Nemzetinél

A régi Nemzeti nevezetes órája az új Nemzeti előtt

Marcel Proust szerint *egy óra nem csupán óra, hanem hangokkal, hangulatokkal, tervekkel teli tárgy* is. A Blaha Lujza téren, a Nemzeti Színház mellett álló randevúóra is tele volt hangokkal, hangulatokkal, tele volt tervekkel is, hiszen azt is megmutatta, mik lesznek a következő évad bemutatói. A leglátványosabb, a legszomorúbb és egyben a legutolsó előadás maga a színház épületének felrobbantása volt 1965. március 15-én. Tudjuk, az órák robbantás hatására megállnak, és a detonáció időpontját mutatják... Ilyen volt 1945 elején a Mechwart liget melletti Regent ház is, melynek pincéjében lőszerraktár volt, és felrobbant. A beszámolók szerint az épület romjai alatt maradt órák ugyanazt az időt mutatták. Van tehát, amikor kimerevedik a pillanat, amikor – ahogy a sláger mondja: *Megáll az idő*. Talán a randevúóra mutatói is megálltak a robbantás pillanatában.

Utoljára a *Lear királyt* játszotta a Blaha Lujza téri Nemzeti Színház, 1964. június 28-án. A dráma utolsó megszólalásában hangzott el Alban szájából – akkor Gelley Kornél előadásában: „*Nebéz idő sújt: itt engedni kell*”. Mindenki értette, hogy miről van szó, nem volt véletlen, hogy húsz percig tartott az előadás végén a tüntető vaspaps. Mindenki tudta, hogy az épület hamarosan el fog tűnni, egy olyan viharban, amelyet – ha akarjuk – szintén a *Lear király* idéz meg a harmadik felvonás elején: „*A földet tengerbe sújtani / Vagy örvénylő bullámmal a világot / borítani el, hogy változzék meg arca / vagy véget érjen.*”

És a vihar eljött, hogy változzék meg a világ arca, de nem az égből csapott le, hanem a föld alól tört föl, a pincéből, amit teleraktak robbanótöltetekkel.

Ironikus, hogy egy épület, amely túlélte a második világháborút, túlélte 1956-ot, sőt a forradalom után fel is újítottak, már nem élte túl az úgynevezett konszolidáció időszakát. Nem a háború vagy a forradalom sodorta el, hanem a metró, annak építése, ha egyáltalán igaz, hogy nem volt menthető, ugyanis számos olyan terv született, mely elkerülte volna a bontást.

Nemcsak a hely tűnt el a Blaha Lujza térről, de eltűnt az idő is, eltűnt a híres randevúóra, ami akkoriban ugyanazt a szerepet töltötte be, mint a Moszkva (később Széll Kálmán) téri óra, vagy a forgó óra a Skála Metró előtt. A Blaha Lujza téri azonban más volt, része volt az identitásunknak, úgy énekeltük a *Hétre ma várom a Nemzetinél*, mint valami népdalt. A refrénben ott van a várakozás, a nagy találkozás izgalma, ami mindenkinek ugyanazt jelentette, függetlenül attól, hogy a Nemzeti Színház előtt találkozott a kedvesével, vagy egy falusi művház előtt.

A dalszöveg szerint amíg a hősszerelmes várakozik, addig kiolvassa a hirdetési oszlopot is. Azaz megnézi, mi lesz a Nemzeti Színházban, és ha szerencséje van, még színészeket is láthat, amint a művészbéjárnál cigarettáznak. A randevúóra mellett nemcsak a *kicsi nőikkel*, a zavarban lévő, csokrokat szorongató diákokkal lehetett találkozni, hanem színészekkel, színdarabokkal is. Azaz a kultúrával. A randevúóra tehát azt is kifejezi, hogy ideje újból és újból találkoznunk a kultúrával, ami ugyanolyan izgalommal járhat, mint egy régi randevú.

Szimbolikus, ahogy 1964 nyarán elkezdődött a Nemzeti Színház széthordása. Az épület tárgyai az ország egymástól távol eső pontjain tűntek fel, szóval, nem szűnt meg a szelleme, csak messze kerültek egymástól a darabjai, és csak arra vártak, hogy összeillessze valaki azt, ami eltörött. A földszinti zsöllye a szegedi színházban lelt otthonra, a páholyok a filmgyárba kerültek, de csillárokat kapott a nagykörösi művelődési ház, és aranyozott tükrei a ráckevei kastélyban letek otthonra. Néhány dísz, (ajtókat, székeket) Gobbi Hilda mentett meg a Bajor Gizi Színészmuzeum számára, illetve elvitt még néhány

relikviát emlékül hétvégi házába is. Töröcsik Mari velemi nyaralójában egy aranyozott páholydísz található, de Őze Lajos is hazavitt egy stukkót.

Közismert, mely szerint Gobbi Hilda olyan mérges volt a bontást támogató Major Tamásra, hogy azt mondta neki: „*A te ajtódból véccéjót csinállok!*”

Humoreszkek születtek arról, hogy a bontás idején a Corvin Áruház felőli oldalon komoly üzletelés folyt a relikviákkal a színészek, a rajongók és a kivevényelt kiskatonák között. Ha mindenki egybehordaná az emlékeit, mint egy puzzle-ban, talán újra összeállna a régi Nemzeti sziluettje. Mert a kultúra részben emlékeink, emlékezetünk összessége. És most ebbe, a nagy történelmi kirakóba egy újabb emléket hoztunk vissza a randevúórával, a találkozás, a várakozás szimbólumát.

A pontot, ahonnan elindulnak a dolgok. Ahol meglátjuk a plakátot, a színlapot, a kedvesünket, mielőtt kezdetét venné az előadás.

A visszaállított randevúóra az egyik leggyorsabban elkészült városi műtárgy vagy „object”. 2022. január 30-án került ki egy fotó a Facebookra, ami az egykori randevúórát ábrázolta, és alatta egy megjegyzés: milyen jó is lenne ezt visszaállítani. Még aznap jött egy komment, hogy a Nemzeti Színház örömmel visszaállítaná. Kerek másfél hónap telt el a véletlenül megtalált fotó és a hozzárendelt ötletelős poszt megjelenése óta, és az óra már itt áll előttünk.

Azt mondja Lewis Carroll, hogy az *álló óra is naponta kétszer a pontos időt mutatja*. Azaz egy nap kétszer is van olyan pillanat, amikor a megállított időnek igazsága van. A pártállami évek alatt is voltak pillanatai az igazságnak, és ezeket a pillanatok sokszor a színházakban élhettük meg. A színházi órák képzeletbeli mutatói sokszor böktek rá a drámaírók igazságára, és most itt az óra, amelynek szintén van igazsága. Nemcsak az eljövendő percet mutatja meg, hanem visszahozza az eltűnt időt is. A randevúóra, tehát egy afféle „meeting point”, ami nemcsak az időt jelöli ki, de egyben a helyet is. A randevú, a találkozás helyszínét.

Lope de Vega szerint „*a színházhoz nem kell más, mint három deszka, két színész, és egy közös szenvedély*”. És – tegyük hozzá – az sem árt, ha van hirdetőoszlopa is, amin egy óra mutatja a valós és egyben a szubjektív időt is.

Töröcsik Marinak azt mondták a robbantás előtt, hogy még utoljára simogassa meg a Nemzeti óráját, és ahogy ő az egyik visszaemlékezésében mondta: „*Nem hagyták meg ezt az órát, és ezért a szívem szakad meg*.” Most, Kedves Mari – mert tudjuk, hogy itt van –, most újra megsimogathatja, és megsimogathatjuk mi is.

*A randevúóra felállításának alkalmából,
a Nemzeti Színház megnyitásának 20. évfordulóján,
2022. március 15-én tartott avatóbeszéd*

1500 kérdés a történelem, az irodalom és a művészet témaköréből, külön feladatok, különleges küldetések, két darab játéktábla és megannyi izgalom egy kis dobozban.

Társasjátékok az egész családnak! Kedvezményes megrendelés: mult-kor.hu/tarsasjatek

**ÚJ
JÁTÉK!**

Indulj el egy föld körüli utazásra, alapíts saját misszióközpontokat a dél-amerikai dzsungel közepén, Afrika sivatagjaiban vagy az ázsiai sztyeppéken! Bújj különböző karakterek bőrébe! Küzdj a kalózok és a kísértések ellen!

Harminchat másodperc

Öltöztetők a színpalak mögött

Ők heten nem szemből, hanem oldalról nézik az előadást. Nemcsak azt figyelik, hogy ne legyen szakadt, foltos, gyűrött a színész ruhája, hanem azt is, hogy a művész időben találja meg, és vegye le/fel a jelmezét. Ha darab közben leesik egy gomb vagy tönkremegy a zipzár, pillanatokon belül segítenek, hogy a színész vissza tudjon menni a színpadra. A hét hölgy – a színház öltöztetői. Vezetőjük, Hosszú Rita mesél a szakmájukról.

Míg a színházban keresünk egy csendes zugot – ami-re a *Csongor és Tünde* című előadás előtt nem sok esély van –, Hosszú Rita arról beszél, hogy az öltöztetők mikor kapcsolódnak be az új darab munkafolyamataiba. Az olvasópróba után következik a rendelkező próba, amelyen már részt vesz egy ügyeletes öltöztető is. Gyöngyösi Renáta jelmeztervező, az egyes előadások jelmeztervezőjének jobbkeze szerzi be a szükséges anyagokat, irányítja a varrónókat, tartja kézben a feladatokat. A főpróba előtt hét-tíz nappal adják át az öltöztetőknek az elkészült ruhákat.

– Kiszámolom, hány öltöztető szükséges a darabhoz, és beosztom őket a színészekhez, akik addigra túl vannak több ruhapróbán. Ott még lehetnek kéréseik, ha például szükségük van egy zsebre, mert onnan kelléket vesznek majd elő – magyarázza Hosszú Rita.

Az öltöztetőtár vezetője varrónőként végzett, és az iskola befejezése után a barátnőjével vállalkozást szeretett volna indítani. Egy ismerőse szolt nekik, hogy az Arany János Színházban (a mai Újszínház) öltöztetőt keresnek. Gondolták, míg megalapozzák a vállalkozásukat, elhelyezkednek a színházban.

BACKSTAGE

„Az öltöztetőnek jelentkezők között előnyt élveznek, akik varrni is tudnak. Jó, ha az illető energikus és nagyon szereti a színházat, mert ez esti munka is, nincs hétvége, ünnepnap, se kötött munkaidő.

Minden öltöztetőnek van egy sztendere (gurulós ruhaállványa), rajta a nevével és az előadás címével – mutatja Hosszú Rita, az öltöztetőtár vezetője

– Megszerettem, és már nem is akartam mással foglalkozni – meséli Rita. – Nagy kedvvel jártam dolgozni, és útközben mindig megcsodáltam, hogyan épül a gyönyörű új Nemzeti a Duna-parton. Gondoltam, milyen jó lenni itt dolgozni. Húsz évvel ezelőtt megvalósult az álmom. Amikor 2002. március 15-én *Az ember tragédiájával* megnyílt a Nemzeti, már „bent” voltam. Később az öltöztetőtár vezetőhelyettese lettem, több mint tíz éve pedig már én irányítom a munkát. Egyébként nővérem, Mária is a Nemzetiben dolgozik színházi titkárként, ő is a kezdetektől.

SZTENDER, FÜZET, ROHANÁS

Az öltöztetőnek jelentkezők között előnyt élveznek, akik varrni is tudnak. Jó, ha az illető energikus és nagyon szereti a színházat, mert ez esti munka is, nincs hétvége, ünnepnap, se kötött munkaidő. Annyi a feladat, hogy elkelne még néhány ember. Hosszú Rita a két színházban eltöltött harminckét év alatt sok mindent látott, tapasztalt.

– Az öltöztetőknak azt is meg kell tanulniuk, hogyan kommunikáljanak a művészekkel: mikor kell egyet hátra lépni, s mikor előre. El kell nyernünk a színész bizalmát ahhoz, hogy tudjunk együtt dolgozni.

Közben megérkezünk az egyik úgynevezett kézi raktárba, melyből a színházban három található. A raktárak tele vannak az éppen futó darabok jelmezeivel. Minden öltöztetőnek van egy sztendere – gurulós ruhaállványa – rajta a nevével és az előadás címével.

– Ez itt az én János vitéz sztenderem – húzza ki a sajátját Rita. – Minden előadás előtt átnézzük a ruhákat, hogy rendben legyenek, és bekészítjük őket a színészek öltözőjébe vagy hátul a színpadra. Részletesen leírjuk egy füzetbe, hogy az előadás során kinek, mikor, hová, melyik jelmezt kell bekészíteni. Ha valami miatt helyettesítőre van szükség, előveszik a füzetet, s követik az utasításokat.

A színészek a fellépőruháikat is innen kölcsönzik. Nem tarthatják meg a jelmezeket, de megvehetik, ha már a színháznak nincs szüksége rájuk.

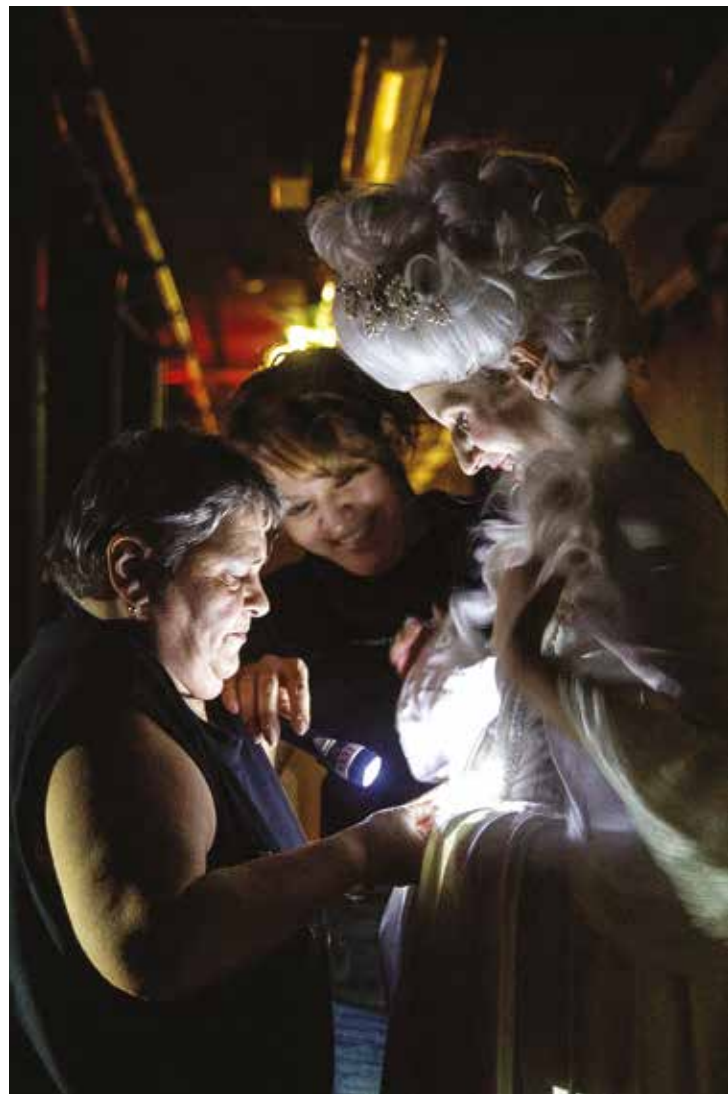
Az öltöztetők szempontjából a jelenlegi előadások közül a legbonyolultabb *Az ember tragédiája* és a *János vitéz*. Utóbiban kaposvári és budapesti színi növendékek tódulnak ki a színpadról, hogy a török ruhákból francia udvari jelmezekbe bújjanak. Az öltöztetők a folyosón székekre rakják ki a ruhákat, rajtuk a színészek nevével. A fiatalok kirohannak a jelenetből, felkapják a jelmezeket, futás közben felveszik őket, majd a másik oldalon szaladnak vissza a színpadra. A gyors öltözés hasonló a Forma-1-en zajló gumicserehez. A színész befejezi a szövegét, majd rohan az öltöztetőjéhez a takarásban megbérelt helyre, ahol villámgyorsan lehúzzák róla az egyik ruhát és adják rá a másikat. Néha csak pár percük van. Az első öltözés még döcögős, aztán kialakul a koreográfia. A leggyorsabb átöltöztetésük a *Cillei és a Hunyadiak* című darabban volt. Keszég László két szerepet játszott, és az egyik jelenetben mind a két szerepben feltűnt. 36 másodperc alatt tetőtől talpig hárman öltöztették, különben nem ért volna vissza.

– Az egyik előadáson Horváth Virgil minden jelenetben más jelmezt viselt – elevenít fel egy történetet Hosszú Rita.
 – Legalább tizenöt öltözése volt, és hol az egyik, hol a másik oldalon öltözött, úgyhogy rohangáltam ide-oda. Lejött a színpadról, szedtem le róla a ruhát, adtam fel a másikat. Egyszer azt mondta: Rita, nagyon figyelj, hogy mit adsz rám, mert a színpadon ránézek a ruhára, és annak megfelelően mondom a szöveget. Ha te más ruhát adsz rám, akkor én azt a szöveget kezdem el. Más alkalommal az egyik színész elaludt az öltözőjében, és nem hallotta, amint az ügyelő bemondja a „hívót”, aztán a „sürgetőt”. Miután valaki felébresztette, a színész rohant a folyosón, mi mellette, és adtuk fel rá a ruháit. Az utolsó pillanatban belépett a színpadra, s mintha mi sem történt volna, mondta a szövegét.

RAKTÁR, KÉSZLET

A színház ötödik emeletén található a férfiruháraktár, s mivel az alja rácsos, lelátunk a negyedik emeleti női raktárba. Mindenhol ingek, kabátok, nadrágok, kalapok, egy dobozban fél pár kesztyűk. A jelmeztervezők innen tudnak ruhákat válogatni, amiben a raktáros, Sibitka Mária segít nekik. A bejárat mellett az asztalon hatalmas raktárkönyvek fekszenek. A legfelsőn a felirat: Ógörög, római ruhák, az alatta lévő: Középkori ruhák raktárkönyve. Évtizedekkel ezelőtt ezekbe jegyezték fel a leltári számot, a jelmezek leírását, minőségét, darabszámát. Ma ezekből a könyvekből próbálják azonosítani az itt található régi ruhákat.

Évtizedekkel ezelőtt ezekbe a raktárkönyvekbe jegyezték fel a leltári számot, a jelmezek leírását, minőségét, darabszámát. Ma ezekből a könyvekből próbálják azonosítani az itt található régi ruhákat.

– A nyílt napokon, amikor az érdeklődők betekinhetnek a kulisszák mögé, innen visznek jelmezeket, amelyeket a látogatók felpróbálhatnak. Nagyon szereti a közönség, amikor megmutatjuk rajtuk, hogy milyen is egy igazi gyorsöltözés. Néha a felnőttek jobban élvezik, mint a gyerekek!

A hatodik emeleten található a mosoda három mosógéppel és két szárítóval. A különböző előadások jelmezeit soha nem mossák együtt, nehogy összekeveredjenek.

A hatodik emeleten egy különleges „múzeumi” helyre is be-nézünk.

– Ez az archívumraktárunk, itt tároljuk a muzeális értékű jelmezeket, amelyek államkincstári tulajdonban vannak – tárja ki az ajtót Hosszú Rita.

Ezek még a régi Nemzeti Színházból vannak – a Blaha Lujza téri, illetve a Hevesi Sándor téri épületből –, főleg a hatvanas-hetvenes évekből, de találunk néhányat korábbiakból is. Mind mívés munka.

– Amikor még igazi jelmezben és nem öltönyben játszották a klasszikus kosztümös darabokat – mutat körbe Rita.

A ruhákhoz feliratokat tűztek: melyik színész, mikor, melyik darabban használta. Rátalálunk Básti Lajos és Olthy Magda 1967-ben *A fősvényben*, Törőcsik Mari 1971-ben a *Rómeó és Júliában* viselt ruhájára. Itt őrzik azokat darabokat is, amit Básti *Az ember tragédiájában*, Major Tamás a *Borisz Godunovban*,

Mezei Mária a *Stuart Máriában* viselt. A Nemzeti Színházi közlül többek, például Berek Kati, Agárdi Gábor, Kállai Ferenc, Sinkovits Imre több jelentős alakításának jelmeze is itt található. Ezeket a jelmezeket ma már nem használják, elsősorban kiállításokra kölcsönzik ki. De van itt is minden, régi ruha, szoknya, pulóver, százféle nadrág, a másik kisebb raktárban régi pelerinek, kalapok, mellények.

ŐK HETEN

Az öltöztető birodalma az első emeleten, a nagyszínpad szintjén található. Itt varrják, vasalják a ruhákat, készítik elő a jelmezeket az előadáshoz. Tőlük jobbra és balra találhatóak a színészek öltözői, valamint néhány méterre a nagyszínpad hátsó bejárata.

Miután az ügyelő bemondta, hogy véget ért a *Csongor és Tünde* első felvonása, Ritával elindulunk szembe a forgalommal: a színészek kiáramlanak a színpadról, mi be. Rita besiet a díszletbe, és bekészít egy kötényt az egyik ördögfiókat alakító Bakos-Kiss Gábornak, aki a következő jelenetben majd hátra szalad érte, felkapja és felteszi magára.

A színház folyosóján találkozunk a 82 éves Kóczán Tiborné Valikával, aki a fél életét öltöztetőként töltötte. Négy évtizeddel ezelőtt egy színházi ismerőse kérte meg, hogy segítsen az esti előadásnál a színésznőknek, mert beteg lett az öltözte-

Az öltöztetők a folyosón székekre rakják ki a ruhákat, rajtuk a színészek nevével

tőjük. Valika, aki akkor bérelszámolóként dolgozott, bement a színházba, és követte a papírra leírt utasításokat. Húsz évig a Tháliában dolgozott, hat évig a Merlin Színházban. 19 éve a Nemzeti Színház az otthona.

– Miután nyugdíjba mentem, ötvenöt évesen lettem öltöztető – emlékszik vissza Valika. – A Tháliában Turay Idát, Sütő Irént öltöztettem, még főiskolásként Kubik Annát, Kulka Jánost, Balogh Erikát, később Tóth Augusztát. Bubik István mindig olyan kedves volt velem! Györgyi Annát fiatal színésznőként ismertem meg, ma már a lányát, Kiss Gizellát öltöztetem itt, a Nemzetiben. Sok emléket őrzök a színészektől. Nagyon szerettem Törőcsik Marit, minden este megosztotta velem a vacsoráját. Már sokszor mondtam, hogy abbahagyom a munkát, de mindig maradtam. Elvesztettem a fiamat, férjeimet, az öltöztető lányok a második családom. Úszkálók a szeretetükben, mindig vigyáznak rám.

Ők heten – Hosszú Rita, Kóczyánné Valika, Bólya Krisztina, Kutasi Erzsébet, Molnár Anita, Nagy Viktória és Tóth Beatrix Edina – estéről estére a színészek keze alá dolgoznak, gondoskodnak róluk, biztonságos hátteret teremtve számukra a játékhoz.

OZSDA ERIKA

| fotók: Eöri Szabó Zsolt

Sok emléket őrzök a színészektől. Már sokszor mondtam, hogy abbahagyom a munkát, de mindig maradtam. Elvesztettem a fiamat, férjeimet, az öltöztető lányok a második családom.

Úszkálók a szeretetükben, mindig vigyáznak rám – mondja a 82 éves Kóczyánné Valika.

Folytatás

Volt még egy órája. Bemenni nem akart hamarabb, de otthonról meg eljött már. Szerette ő a családját, csak hát nagyon fárasztották. Még egy órát hallgatni az asszony korholásait, a gyerekek veszekedését – na, nem. Hogy lehet emellett teljes odaadással? Átélve. Kell ez az óra. Hogy átszellemüljön.

Megállt a veronai utcán, és tanácstalanul körbenézett. Iszom valamit, gondolta. Egy limonádét sok citrommal. Az majd átmossa a lelkemet, segíteni fog. Leült egy szabad asztalhoz, és rendelt egy grappát. Egy még nem árthat. Belehunyorított a délutáni napba, és megkezdte azt a bizonyos átszellemülést, amelyet az a bizonyos grappa katalizátorként hivatott szolgálni. Amikor letették elé, a fény felé emelte a poharat, és eltűnődve bámulta, ahogy szivárvánnyá töri a napsugarakat az ital. Elmerengve a szájához emelte a szent szőlőpárlatot.

A fenebe! Magára öntötte. Júlia meg fogja érezni. Így szellemüljön át az ember. Esetlenül törölgette magát, és intett, hogy hozzanak még egyet. Majd most nem mereng, nem tűnődik, az ivásra koncentrálni.

Amíg várt, nézte a szomszéd asztalnál ülő lányokat, és eszébe jutott Róza. Mi lett volna, ha ő? Valószínűleg ugyanez. Jó bemondás. Hogy az ifjú nem a szívével, hanem a szemével szeret. Ki érti ezt fiatalon? Bámulta a csevegő lányok kerekded idomait, és arra jutott, hogy igazából még most is a szeme dominál.

Erről eszébe jutott az első éjszaka Júliával. És az a szörnyű álom, hogy mindketten meghalnak. Naná. Meghalni könnyű. Végigcsinálni. Az a szívás. Fú, de csatagosan ébredt aznap reggel. Azt hitte, valami jós álom. De nem. Jöttek a hétköznapiak, a kis Giuseppe, aztán rá két évre a tündér kis Júlia, és minden, ami velük jár. Az átvirrasztott éjszakák, a betegségek rémülete, a veszekedések Júliával. Hogy nem segít eleget. Mi az Istent kellett volna? Az élet harc, és ő a férfi. A harcos.

Megkapta a grappát, és gyorsan lehúzta. A dolgoknak fontossági sorrendjük van, és még egyet nem fog itt elpazarolni holmi átszellemülések miatt. A veszekedés tárgya már úgyis megvan ma estére. Láta maga előtt a nő dühös arcát, és hallotta, ahogy mantrázza, hogy megint az az átkozott grappa. Hogy azért indul el korábban, mert nem akarja kivenni a részét az otthoni teendőkből. Csak lumpol. Mit ért meg ez a nő belőle? Adja haza a pénzt! Ennyi.

A szomszéd asztalnál ülő lányok hangosan nevetgéltek, és ő arra gondolt, hogy majd ezek is férjhez mennek, gyerekeket szülnek, megvastagodik a derekuk, a karjuk, a lábuk, és a szerencsétlen férjüket fogják egzecíroztatni éjt nappallá téve.

Pedig de szép is volt. Az a bál, az első pillantás. Szemmel szeretni igenis jó. Csak a szív fásul bele később. Nem a halál az igazi gyötrelme, hanem a megélés.

A délutáni nap bebukott a szemben lévő ház mögé, és gyözködni kezdte magát, hogy még egy nem árthat. Az őrlődés, mintha kést forgatott volna a lelkében, úgyhogy azt kirántandó, gyorsan intett a pincérnek. Ez majd ellazít, gondolta. Ők lehetnek hálásak, ha most bedobom, mert így kapnak meg belőlem ma mindent. Felszabadult leszek. Megátszellemült.

Az utca nyüzsgött, családok sétáltak hangoskodva, gyerekek sírtak, követelőztek, nők vásároltak, férfiak túrtak, akárcsak ő, és közben bámulták mások asszonyait titokban. Arról ábrándozott mind, hogy milyen is lenne valaki mással. De a feleségek ilyenkor hatodik érzékük sugallatára, és temperamentumuktól függően kezdtek féltékenyen civakodni vagy visszacsábítani.

Mit értenek ezek belőle? Csak jönnek-mennek itt, élnek a kis szürke életüket, és fogalmuk sincs arról, hogy teszi oda magát tálcán mindennap eléjük. Széthordják a szívét, a lelkét, aztán hazamennek és zabálnak, veszekednek, szeretkeznek.

| fotó: Eöri Szabó Zsolt

Megkapta a harmadik, nettó második grappát, és maga elé tartotta, hogy azon keresztül vizsgálja ezt a sürgés-forgást.

Hé, Romeo! Megint el fogsz késni! – kiáltotta egy ismerős hang, és ez az ital is az ingén kötött ki. Nettó egy. Vacak arány a háromból. Felnézett. Persze, Tybalt. Milyen vidám, pedig ma is meg fog halni.

Kifizette a számlát, és elindultak. Hallgatta a másikat, aki lelkesen magyarázott valami lányról, akit aznap ismert meg. Meglátta, és rögtön tudta. Hogy megjött a nagy Ő. Haha. Ez is csak a szemével szeret. Most mondja neki? Ugyan minek? Majd rájön egyszer ő is magától. Így van ez kitalálva, nem nagy ügy.

Beléptek a művészbejárón, és mindenki sietett a maga helyére. Gyors előkészületek, majd feszült várakozás a takarásban.

És elkezdődött. A szentség, amiért élt. Amiért érdemes. Elviselni mindazt, ami ezen kívül létezik. Ezért a pár óráért. Pedig a gyomor görcsben, a torokban gombóc, a szív kalapál. Ha belép, majd megnyugszik. Így van mindig. Nem lehet ezt annyiszor csinálni, hogy ne ez legyen előtte. És igen, amint sorra került, és mondhatta a szívébe égett szöveget, hirtelen ő lett. Már nem az a Romeo, aki húsz éve volt. Egy még régebbi Romeo életébe és halálába bújva. Már csak az öreg Montague.

Később az ügyelőpult mellől nézte az erkélyjelenetet, és arra gondolt, mennyi szerep. Mennyi, amit mind eljárt

szott. Itt is, otthon is. Aztán leszúrták Tybaltot, aki vidáman távozott a színészbüfé felé. Neki mára ennyi, már csak a tapsrend.

A végén még beült a többiekkel. Kell egy kis vörösbor, levezetésnek. Segít visszatérni a valóságba. És beindultak a történetek. Ki mit bakizott, a rögtönzések, egymás ugatása. Nevetett. Felszabadultan. Jól esett még egy „kis” bor. Aztán a többi. Egyszer csak megbillent a kezében a pohár. Na, ezt magyarázd ki otthon, röhögtek a többiek.

Hazafelé próbálta eltervezni, milyen szerepben vedkezzen. Vagy inkább támadjon. A szesztől zibbadt agyában kóvályogtak a stratégiák, és észre sem vette, hogy benyitott.

Júlia ránézett, de nem szólalt meg.

Én Romeo Calvanese, a színész vagyok, kiáltotta. Mindennap meghalok a közönségemért. Fel kell támadnom, és ebben csak Bacchus segít.

Részeg vagy, ne szavalj! Menj aludni. Mondta a nő csendesen, és segített kibújni a borfoltos ingéből.

Bedőlt az ágyukba, hanyatt fekvé bámulta a plafont, amely enyhén forogni látszott. Hallotta Júlia zsörtölődését a fürdőszobából, ahogy sóval és bubis vízzel igyekezett kiszedni az ingéből a foltot.

Azok ott ketten mekkora mázlisták a darabban. Megúszták ezt, meghaltak. A szerelem csúcspontján. De a bor jó volt, tényleg kár érte, hogy kiömlött. Forgolódni kezdett. Hiába az alkohol, nem tud elaludni.

Júlia, kiáltotta, hol vagy már?

A válasz megint csak zsörtölődés. Nem is hallotta, de tudta: hogy nem elég a főzés, mosás, takarítás, a gyerekek, még ez a rohadt folt is. Sose fog kijönni.

De szeretlek, kiáltotta váratlanul. A szívemmel! Pedig ez nem is volt benne a kigondolt stratégiában.

Ha szeretnél, vigyáznál az ingedre.

Hagyd már azt a hülye inget.

Aztán azok a megvastagodott lábak behozták azt a kikerekedett alakot, és Júlia is befeküdt az ágyba. Háttal Rómeónak. A férfi mögé bújt, átölelte, és húzta magához. Az engedett, és a két test összesimult. Furcsa, meleg energiák kúsztak át mindkettőjükön.

De jó, hogy élünk, suttogta Romeo. Hogy nem is halunk meg aznap éjjel.

De ha még egyszer leöntöd magad, én öllek meg.

Már nevettek.

Odaát is a szívemmel foglak szeretni, duruzsolta a férfi, és mosolyogva aludt el.

Azt álmodta, hogy megöregszenek.

PROGRAMAJÁNLÓ

MÁJ. 6. | SZÍNHÁZ ÉS SZABADSÁG

X. SZÍNHÁZI OLIMPIA » a világszínházi eseményt 2023-ban Magyarország rendezi. Jeles külföldi társulatok nagyszerű előadásai, izgalmas programok várják majd a közönséget országszerte. Az előkészületekről és a tervekről beszélgetnek a szervező Nemzeti Színház és a partnerintézmények vezetői.

mikor? hol?

május 6. – 11 óra | Nézőtéri társalgó

MÁJ. 8. | FÉNYÚT

ZENÉS UTAZÁS PILINSZKY-MESÉKKEL » Újhelyi Kinga családi koncertjén A nap születése, a Kalandolás a tükörben, az Aranymadár és az Ének a kőszívű királyról című mesék megzenésítései hangzanak el.

mikor? hol?

május 8. – 17 óra | Gobbi Hilda Színpad

ORSZÁGOS SZÍNHÁZTÖRTÉNETI MÚZEUM ÉS INTÉZET (OSZMI) | BAJOR GIZI MÚZEUM (BGM)

KIÁLLÍTÁSOK

„Embernek röpködni boldogság”

„A színész halála után csak emlékek maradnak” – írta az 1931-es születésű Latinovits Zoltán. Mi van a Latinovits-legendán túl? Mi volt az öntörvényű művész és a társadalmi-politikai valóság viszonya?

BGM | szerdától vasárnapig 14–18 óra között | a belépés ingyenes

Színről színre – virtuális kiállítás

A vidéki színjátszás 1854 és 1945 közötti évei a magyar színháztörténet egyik legsokszínűbb korszaka. Színházak, társulatok, színészsorok, jelentős előadások – egy virtuális kiállítás.

Részletek: oszmi.hu

további információk és részletes program:
www.oszmi.hu

OSZMI: 1013 Budapest, Krisztina krt. 57.
BGM: 1124 Budapest, Stromfeld Aurél út 16.

PROGRAMOK

Múzeumi teadélután

„Budapest, a kávéváros” – erről mesélnek a színházmúzeum munkatársai, közreműködik Bartos Barna operaénekes. Kiállítás, koncert.

BGM | május 13. – 15 óra | belépő: 1000 Ft
(Hegyvidék-kártyával 500 Ft)

Villaséta Bajor Gizi egykori házában

Regisztráció: szebenyi.agnes@oszmi.hu

BGM | május 13. – 19 óra | belépő: 2000 Ft | A sétát csak 14 éven felüli látogatóinknak ajánljuk

Múzeumok majálisa

Múzeumpedagógiai foglalkozások, zenés mesedélután Kecskés Karinával és Fehérvári Lillával, színészportré és karikatúra párosítás, színházi és irodalmi kvíz, kézműveskedés (fakanál- és árnybábok, színházi kelléktárgyak készítése) kicsiknek, nagyoknak, családoknak.

Múzeumkert, Nemzeti Múzeum | május 21-22. – 10-18 óra | a belépés ingyenes

Villakonzert

Tehetséges fiatal muzikusok hangversenye: Fischer Annie-ösztöndíjas és Junior Prima díjas Hotzi Mátyás (cselló), valamint a Junior Prima díjas Jenei Erzsébet (hárfa).

BGM | május 25. – 18 óra | Belépő: 1000 Ft, diákoknak és Hegyvidék-kártyával 500 Ft

Rejtély a villában

Családi program Bajor Gizi egykori házában.

BGM | május 28. – 18 óra 30 | Belépő: 1000 Ft, 500 Ft (14 éven aluliaknak) |

A program 7 éves kortól ajánlott és regisztrációhoz kötött: gerecs.katalin@oszmi.hu

Finisszázs – Nemes nyomokon

A kolozsvári Farkas utcában nyílt meg az első magyar kőszínház. A kiállítás záróeseményén Sas Péter művelődéstörténész és Huber Beáta színháztörténész kalauzolja az érdeklődőket.

BGM | május 29. – 15 óra | Belépő: 1000 Ft

MÁJ. 11. | HOBO

FÖLDES LÁSZLÓ ESTJE: „József Attila műveit úgy olvasom, mint a szent könyveket, és néha, mintha a saját gondolataimat látnám leírva.”

Tudod, hogy nincs bocsánat

május 11. – 19 óra 30 | Kaszás Attila Terem

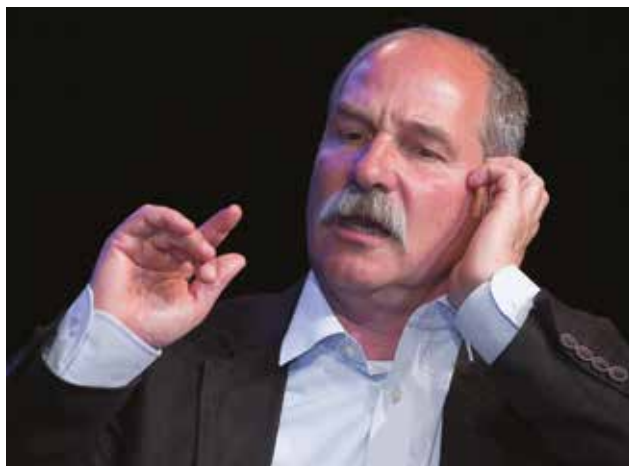

SZEGEN CSENGŐ

BERECZ ANDRÁS-EST » A Nagykunságból való mesék a pásztorember lelkét idézik meg. A kun ember mókái, meséi, nagymondások, tódások énekekkel, muzsikával, tánccal.

mikor? hol?

május 13. – 19 óra 30 | Kaszás Attila Terem

Olvasson színházat!

www.nemzetiszhaz.hu/magazin

MÁJ. 20. | FEDÁK SÁRI

SZÜCS NELLI ESTJE » Fedák volt „A” primadonna. Sztár Pesttől New Yorkig. Megjárta a siker csúcsait és a történelem poklát. Méltán ünnepelték, és méltatlanul félreállították.

mikor? hol?

május 20. – 19 óra 30 | Bajor Gizi Szalon

| fotó: Civertan Bt.

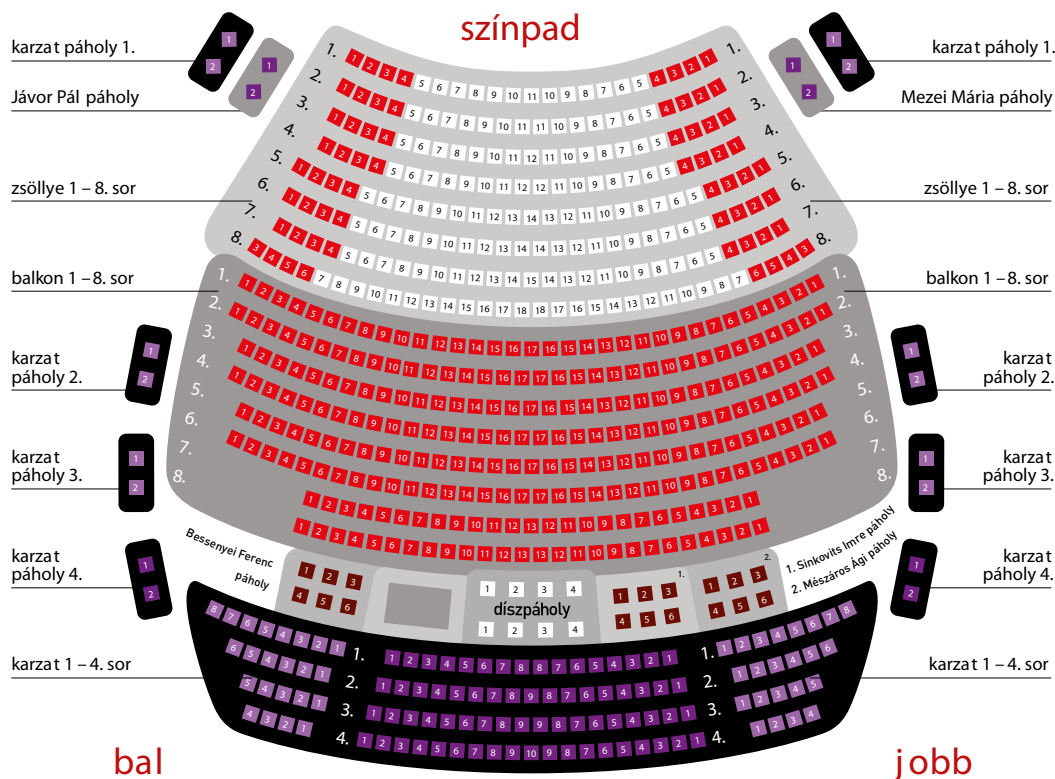
KIÁLLÍTÁSOK | 20 ÉVES AZ ÚJ NEMZETI

KÉT ÉVTIZED SAJÁT OTTHONBAN » 2002. március 15-én nyílt meg a Duna-parton álló Nemzeti Színház új épülete, amelyet két fotókiállítással idézünk meg: a különleges építészeti koncepció és a nyitóelőadás, Az ember tragédiája születésének bemutatásával. Külön tárlattal tisztelgünk az építést irányító első igazgató, Schwajda György emléke előtt is.

mikor? hol?

megtekinthető az előadások előtt egy órával a Nemzeti Színház első és második emeletén

JEGYEK, KEDVEZMÉNYEK

Nagyszínpad jegy

1. Árkategória 2. Árkategória 3. Árkategória 4. Árkategória

JEGYÁRAK

1. kategória **3800 Ft**

2. kategória **3000 Ft**

3. kategória **2100 Ft**

4. kategória **1800 Ft**

Stúdiószínpadok (Gobbi Hilda Színpad, Kaszás Attila Terem, Bajor Gizi Szalon): **3000 Ft**

ÖT NAP ELŐNY! Aki bérletvásárláskor megadja az e-mail címét, minden hónapban értesítést kap: **ÍGY ÖT NAP ELŐNYT ÉLVEZ,** hogy szabadon lefoglalja bérletes helyét a „normál” jegyvásárlók előtt.

BŐVEBB JEGY- ÉS BÉRLETINFORMÁCIÓK

Jegypénztár a Nemzeti Színházban

1095 Budapest, Bajor Gizi park 1.

telefon: (+36 1) 476 6868

e-mail: jegy@nemzetisinhaz.hu

szervezes@nemzetisinhaz.hu

Nyitvatartás

H–P: 10–18 óra | Szo–V: 14–18 óra, illetve az előadások kezdetéig. Ha nincs előadás, vasárnap zárva.

Jegyrendelés: jegy@nemzetisinhaz.hu

www.nemzetisinhaz.hu/jegyinformacio

PEDAGÓGUSOKNAK, DIÁKOKNAK!

A csoportos diákjegyénél is kedvezőbben, 50%-os engedménnyel vásárolhatnak a diákok és a pedagógusok is diákbérletet. (Vásárláskor a kedvezményre jogosító igazolványt be kell mutatni.)

A **NEMZETI A DIÁKOKÉRT** program ingyenes előadásairól információ a jegy@nemzetisinhaz.hu címen és a jegyirodában kapható.

LAST MINUTE DIÁKJEGY – 500 FT

A kedvezmény játszóhelytől és szektortól függetlenül érvényes diákigazolvány felmutatásával vehető igénybe, a színház jegypénztárában, az előadás megkezdése előtt egy órával. A megmaradt jegyek ára egységesen 500 Ft. Egy igazolvánnyal egy jegyet lehet vásárolni.

Rácz József a Szeleczy-gyűrű

Rácz József kapta idén a Szeleczy Zita Alapítvány által 2018 óta adományozott emlékgűrűt. Az alapítvány ezzel kívánja elismerni a Nemzeti Színház azon művészeit, akik a színház hajdani művésznőjéhez hasonlóan szolgálják a versmondás, a költészet népszerűsítésének ügyét.

Szeleczy Zita (1915–1999) 1936 és 1941 között, 44-től pedig már csak egy rövid ideig volt a Nemzeti Színház társulatának tagja, majd emigrált, és csak 1998-ban települt haza. Az arany pecsétgűrűn, amelyet Négyessy Nedda iparművész, az alapítvány elnöke tervezett, a művész aláírása, a belső oldalán a száműzetés jelképeként a csodaszarvas kettőtört agancsa látható. Az emlékgűrű odaítéléséről az alapítvány és a Nemzeti Színház két-két tagjából álló zsűri dönt az előző évi díjazottal kiegészülve.

A korábbi díjazottak 2018 óta Rubold Ödön, Bakos-Kiss Gábor, Szűcs Nelli, Tóth Augusztá voltak.

A képen Rácz József a Szeleczy-gyűrűvel, miután azt átvette
A kertész kutyája premierjén, április 13-án.

országut

Kulturális, művészeti, közéleti és tudományos témájú publicisztikák, interjúk és szépirodalmi írások a kéthetente megjelenő magazinban, a keresztény eszmeiség és a kiegyensúlyozott nemzeti gondolatok képviselésében.

Olvasson bele:

www.orszagut.com

HAVI MŰSOR

mitem	Kaszás Attila Terem	2 H	19:00	Ez a gyerek Jöel Pommerat
mitem	Gobbi Hilda Színpad	3 K	19:00	Bohóc kerestetik Bozsik Yvette – Matei Vişniec
mitem	Nagyszínpad	4 Sze	19:00	Macbettu Alessandro Serra
	Nagyszínpad	5 Cs	11:00	Egri csillagok 50. ELŐADÁS Gárdonyi Géza – Zalán Tibor
mitem	Gobbi Hilda Színpad	5 Cs	19:00	Emlékszel még Doli Belre? Abdulah Sidran
	Gobbi Hilda Színpad	6 P	19:00	Médeia Euripidész
	Gobbi Hilda Színpad	7 Szo	19:00	Üvegfigurák Tennessee Williams
	Gobbi Hilda Színpad	8 V	17:00	Fényút zenés utazás Pilinszky János meséi alapján Újhelyi Kinga és barátai koncert
mitem	Kaszás Attila Terem	8 V	19:00	Kaleidoszkóp Hommage á Bartók Béla Tókos Attila – ifj. Zsuráfszky Zoltán
	Gobbi Hilda Színpad	9 H	19:00	Közellenség a nyíregyházi Móricz Zsigmond Színház vendégjátéka Tasnádi István
	Gobbi Hilda Színpad	10 K	19:00	A kertész kutyája Lope de Vega
	Gobbi Hilda Színpad	11 Sze	19:00	A kertész kutyája Lope de Vega
	Kaszás Attila Terem	11 Sze	19:30	Tudod, hogy nincs bocsánat Földes László Hobo önálló estje
	Gobbi Hilda Színpad	13 P	19:00	Macskajáték Örkény István
	Kaszás Attila Terem	13 P	19:30	Szegen csengő Berecz András önálló estje
	Nagyszínpad	14 Szo	19:00	Bakkhánsnők PREMIER Euripidész
	Gobbi Hilda Színpad	15 V	15:00	Macskajáték Örkény István
	Nagyszínpad	15 Szo	19:00	Bakkhánsnők Euripidész
	Gobbi Hilda Színpad	16 H	19:00	Az ajtó Szabó Magda
	Nagyszínpad	17 K	18:00	Egri csillagok Gárdonyi Géza – Zalán Tibor
	Nagyszínpad	18 Sze	11:00	Egri csillagok Gárdonyi Géza – Zalán Tibor
	Gobbi Hilda Színpad	18 Sze	19:00	Az ajtó Szabó Magda
	Nagyszínpad	19 Cs	19:00	Álomgyár (Dreamworks) Ivan Viripajev
	Gobbi Hilda Színpad	19 Cs	19:00	Üvegfigurák Tennessee Williams
	Nagyszínpad	20 P	19:00	A Mester és Margarita Mihail Bulgakov
	Bajor Gizi Szalon	20 P	19:30	Fedák Sári Szűcs Nelli önálló estje
	Gobbi Hilda Színpad	21 Szo	15:00	Leánder és Lenszirom Szilágyi Andor
	Kaszás Attila Terem	21 Szo	19:30	A kassai polgárok Márai Sándor
	Nagyszínpad	22 V	18:00	Rómeó és Júlia William Shakespeare
	Gobbi Hilda Színpad	22 V	19:00	Egyfelvonásos komédiák a beregszászi színház előadása Anton Csehov
	Nagyszínpad	23 H	18:00	Rómeó és Júlia William Shakespeare

A Tudod, hogy nincs bocsánat, az Egri csillagok 12, az Ez a gyerek 14, az Álomgyár (Dreamworks), a Woyzeck 16, az Agón 18 éven felülieknek ajánlott

Kísérőrendezvényeinkről az 52–53. oldalon tájékozódhat. | A műsorváltoztatás jogát a színház fenntartja!

2022. MÁJUS

Nagyszínpad	25	Sze	11:00	János vitéz	Petőfi Sándor
Nagyszínpad	26	Cs	11:00	János vitéz	Petőfi Sándor
Nagyszínpad	27	P	11:00	János vitéz	Petőfi Sándor
Nagyszínpad	28	Szo	19:00	Bakchánssnők	Euripidész
Kaszás Attila Terem	29	V	19:30	Woyzeck	Georg Büchner
Nagyszínpad	30	H	19:00	Agón	Józsa Péter Pál
Gobbi Hilda Színpad	30	H	19:00	Házasság Palermóban	Carlo Goldoni
Nagyszínpad	31	K	19:00	Agón	Józsa Péter Pál
Gobbi Hilda Színpad	31	K	19:00	Házasság Palermóban	Carlo Goldoni

Jelenet
A Mester és Margarita
című előadásból
| fotó: Eöri Szabó Zsolt

SZCENÁRIUM

Art Journal of the Hungarian National Theatre, Budapest

MITEM ENGLISH, APRIL, 2022

The English language April issue of the professional journal of the National Theatre in Budapest, has again been composed for the guests of MITEM (Madách International Theatre Meeting). The director of the National Theatre, Attila Vidnyánszky is asked about the next Theatre Olympics in Hungary in 2023. The spirit of ancient Greek Olympic Games and drama competitions is evoked by György Lukács. Besides the summary of the last meeting in 2021, we publish a compilation dedicated to the great masters who regularly present their productions at MITEM. On the occasion of Gábor Tompa's rendition of Hamlet this year, we also publish an interview and an article of Ágnes Matuska about Shakespeare's reception in Hungary.

“PECUCHET – I’m reminded of Buster Keaton in his film, The General. Totally concentrated on getting back to his girlfriend, he tosses logs into the boiler of the steam locomotive, without noticing that a decisive battle in the Civil War is taking place all around him; that is, History with a capital H.

BOUVARD – I’m thinking about Trotsky, the Bolshevik Revolution, the Whites and the Reds, and the actors’ train that crossed the front from one side to the other, performing plays for enemy troops trying to kill one another.” (*Nicola Savarese*)

“... in times of crisis, theatre has to do some soul-searching so that when the time comes, when the crisis is over, it can return in full strength. The only way to survive a crisis is through serious and uncompromising concentration, through a deep study of the mysteries of art.” (*Anatoly Vasiliev*)

“Hamlet and his friends (...) see how people are, like puppets, manipulated by the financial elite, implementing what can be called a demonic plan to create the perception of freedom while slavery grips the globe. Hamlet and his circle have a hard time confronting the establishment and uncovering truth.” (*Gábor Tompa*)

CONTENTS

Theatre and Freedom – Interview by **István Kornya** with **Attila Vidnyánszky** • Participation is Important – **György Lukács** on the International Theatre Olympics • **Ágnes Pálfi** – **Zsolt Szász**: Scenes of Imminent Existence – Flash Report on MITEM 2021 • **Valère Novarina**: The Spoken Word Writes in the Air • The Five Continents of Theatre. Introduction by **Nicola Savarese** • **Nándor Berettyán**’s Notes on **Anatoly Vasiliev**’s Master Class • “I’ve Always Taken my Mission as a Stalker” – **István Kornya** Asks **Anatoly Vasiliev** • “No Talent Will Help Without Flair” – **Rimas Tuminas** • **Ágnes Matuska**: Shakespeare’s Theatrum Mundi and its Hungarian Perspectives • “There Are Still Ascetic Young People” – **Gábor Tompa** • Photos About MITEM by **Zsolt Eöri Szabó**

“The soul of the theatre is the actor. All emotion, the profound setting-in-motion of all our senses, comes from the embodiment of language, from the offering of language that the actors deliver, from their gift. In its naked truth, at its poorest, theatre is simply the offering of language. (...) Actors do not enter the stage, the actors hold the entire theatre between their teeth.” (*Valère Novarina*)

Tájékoztató a Szcenárium lapszámokhoz való hozzájárulásról: +36 1 476 68 76 | a Szcenárium a neten: www.nemzetisinhaz.hu/magazin/folyoirat

szcenárium

A Nemzeti Színház művészeti folyóirata

OPERA

MAGYAR ÁLLAMI OPERAHÁZ
HUNGARIAN STATE OPERA

Richard Wagner

Az istenek alkonya

Götterdämmerung

ZENEDRÁMA HÁROM FELVONÁSBAN, NÉMET NYELVEN, MAGYAR ÉS ANGOL FELIRATTAL

SZÖVEGÍRÓ **RICHARD WAGNER** RENDEZŐ, VIZUÁLIS KONCEPCIÓ **M. TÓTH GÉZA** KOREOGRÁFUS **VENEKEI MARIANNA**
DÍSZLETTERVEZŐ **ZÖLDY Z GERGELY** JELMEZTERVEZŐ **BÁRDOSI IBOLYA** VETÍTETT LÁTVÁNY **KEDD KREATÍV MŰHELY**

KARMESTER **KOCSÁR BALÁZS**

BEMUTATÓ: 2022. MÁJUS 15., OPERAHÁZ

A Nemzeti Magazin
az interneten:
www.nemzetisinhaz.hu

Jelenet az Agón című előadásból | fotó: Eöri Szabó Zsolt

PREMIER

Euripidész: **BAKKHÁNSNŐK**

MÁJUSI ELŐADÁSOK

Pommerat: **EZ A GYEREK (MITEM)** | Bozsik – Vişniec: **BOHÓC KERESTETIK (MITEM)** | Serra: **MACBETTU (MITEM)** | Sidran: **EMLEKSZEL MÉG DOLI BELRE? (MITEM)** | Euripidész: **MÉDEIA** | Tennessee Williams: **ÜVEGFIGURÁK** | Tókos – ifj. Zsuráfszky: **KALEIDOSZKÓP (MITEM)** | **A O SHOW (MITEM)** | Tasnádi: **KÖZELLENSÉG** | Lope de Vega: **A KERTÉSZ KUTYÁJA** | Örkény: **MACSKAJÁTÉK** | Szabó Magda: **AZ AJTÓ** | Gárdonyi – Zalán: **ERI CSILLAGOK** | Viripajev: **ÁLOMGYÁR** | Bulgakov: **A MESTER ÉS MARGARITA** | Szilágyi: **LEÁNDER ÉS LENSZIROM** | Márai: **A KASSAI POLGÁROK** | Shakespeare: **RÓMEÓ ÉS JÚLIA** | Csehov: **EGYFELVONÁSOS KOMÉDIÁK** | Petőfi: **JÁNOS VITÉZ** | Büchner: **WOYZECK** | Józsa Péter Pál: **AGÓN** | Goldoni: **HÁZASSÁG PALERMÓBAN**